

Fuglevennen

Vår 2019

- Fuglenes fantastiske vinger
- Følg polarsnipene
- Verdens eldste lavskrike
- Fuglekasser skaper glede

En rød hærskere

Hver vår i slutten av mai trekker tusenvis av fargerike polarsnipper over Norge. De fleste raster 1-2 uker i Porsangerfjorden i Finnmark. Her kan du oppleve ett av vårtrekkets mest spektakulære fargeopplevelser når polarsnipene er på vingene.

Foto: Steinar Myhr/NN.

Fuglene fenger!

Foto: Taricq Alisubhi/NRK.

Fuglene fenger! Her er det toåringen Henrik Giskås som er interessert i en blåstrupe. Ellers har han flaggspetten som favorittfugl.

I februar hadde NRK et spennende og inspirerende nyhetsoppslag, basert på en artikkel som først ble trykket i Steinkjer-avisa. I Røysing barnehage i Trøndelag fikk nemlig barna forskerfrøprisen på 10 000 kroner, som deles ut hvert år av Naturfagsenteret. Grunnlaget var barnas egen interesse for fuglene, og i denne barnehagen er de trolig kjent med flere fuglearter enn de fleste norske ikke-ornitologer!

Prosjektet startet for litt over to år siden ved at barna var nysgjerrige på lydene som kom fra fuglekasser hos en nabo til barnehagen. Det ble kjøpt inn fuglemater slik at barna kunne se fuglene på utsiden av vinduet. Det gjorde at de også ble nysgjerrige på hva fuglene spiste.

Interessen førte til at det ble kjøpt inn fuglebøker og fuglelyder, og etter hvert kunne barna navnet på en rekke fuglearter. Ledelsen ved barnehagen sendte inn bidraget til forskerfrøprisen før jul, men de hadde ikke ventet at de skulle vinne den ene av de to prisene som deles ut. De ble både overrasket og veldig stolte, på vegne av de 13 ett- og toåringene ved barnehagen. Planen er å kjøpe inn naturfaglig materiale til barnehagen, og øverst på ønskelista er en fuglekasse med kamera i. Får de det, vil det garantert skape stor interesse å følge med på fuglenes familieliv direkte. Fuglevennen kan bare gratulere med prisen og ønske de kommende ornitologene lykke til videre!

Roar og Trond

Innhold

	Side
En rød hærske	2-3
Fuglene fenger!	4
Se etter lappugler i år	5
Jeg lurer på...	6-7
Fuglenes fantastiske vinger	8-11
Møt polarsnipene	12-17
Verdens eldste lavskrike	18-21
Ilene ved Tønsberg	22-23
Naturopplevelser	26-28
Ny nettside for fuglefolk	29
Populært med kassesnekring	32-33
NOFs aktivitetskalender	34-39

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten.

Fuglevennen er en del av medlemskapet i Norsk Ornitologisk Forening (NOF). Medlemskap kan tegnes via hjemmesiden www.fuglevennen.no eller www.birdlife.no eller ved å ringe 73 84 16 40.

Redaksjon:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Naturmuseum og botanisk hage,
Universitetet i Agder
r-solhe3@online.no
- * Trond Vidar Vedum, Hamar
- * Magne Myklebust, NOF
- * Morten Ree, NOF
- * Otto Frengen, Trondheim

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim

Forside: Lavskrike.
Foto: Svein Bekkum.
Bakside: Skogdue.
Foto: Jan Erik Røer.

Fuglevennen 2019 årg. 16 nr. 1
ISSN 1504-0623

Samarbeidspartnere

Naturmuseum og
botanisk hage,
Universitetet i Agder

www.naturmuseum.no

Nettverk for miljølære

www.miljolare.no

Fuglevennen på nett

På nettsiden Fuglevennen.no finner du tidligere utgaver av Fuglevennbladene. Der finner du masse nyttige tips, og kanskje svar på noen av spørsmålene dine.

Se etter lappugler i år!

Foto: Roar Solheim.

Denne lappugla ble fotografert på Jeløya ved Moss den 22. februar i år. Bilder viste både at den var en ungfugl, og at den høyst sannsynlig ikke var ringmerket. Hvis du får tatt slike bilder av lappuglene, kan det bidra med viktige forskningsopplysninger.

Året 2018 ble nok et godt hekkeår for lappugler i Hedmark. I tillegg ble lappugle funnet hekkende både i Buskerud, Oppland og Sør-Trøndelag. I Elverum tok ornitologene initiativet til å ringmerke ungene i 2018 med fargede metallringer. Alle unger klekket i Elverum fikk derfor en rød ring på venstre bein, mens unger klekket i andre kommuner i Hedmark fikk en gul ring på høyre bein. Totalt ble det ringmerket omkring 160 lappugleunger i Hedmark i fjor, og spenningen er derfor stor om noen av disse ungene skulle bli kontrollert andre steder i Norge eller Sverige. Etter to gode smånagerår kan vi forvente et sammenbrudd i musebestandene, og da begynner vanligvis flere uglearter å flytte på seg.

Siden 1. januar er det observert lappugler mange steder langs kysten fra Lista til Hvaler. Rapportene tyder på at minst 15 ulike individer er observert. På bakgrunn av bilder

av fuglenes vinger er det mulig å aldersbestemme dem, og hittil er det bare en av fuglene som har vært en eldre fugl som er minst fire år gammel. Alle de andre har vært ungfugler klekket i 2018. Fire slike ungfugler har blitt håndtert, og en av dem ble ringmerket i Elverum i 2018, de andre var umerket. Bilder av fuglene i flukt med ustrakte bein tyder på at minst to andre ungfugler har vært umerket. Det store antallet lappugleunger tyder derfor på at vi enten har hatt langt flere lappugler som hekket i Norge i 2018, eller at vi også har besøk av mange lappugler som er klekket i Sverige.

Ut over våren kan det dukke opp lappugler mange steder. Hold derfor øynene oppe og se etter lappuglene. Hvis du får tatt bilder av fuglene når de flyr, slik at vinger og stjert er synlige, er det til stor hjelp for å få oversikt over hvor mange fugler som er på farten.

Er dette en spurveugle?

Jeg tror dette er en spurveugle. Den har nettopp tatt en kjøttmeis. Bildet er tatt gjennom kjøkkenvinduet i Gjermundnesvegen 109, Vikebukten den 22. januar i år. Det ser ikke ut som denne fuglen er registrert i Vestnes kommune og derfor er jeg usikker på om dette kan være en spurveugle. Håper Fuglevennen kan hjelpe med svaret.

Randi Kringstad

Foto: Kari Kringstad.

Dette er et morsomt bilde av en spurveugle på forplassen, selv om kjøttmeisen den holder i klørne neppe satte like stor pris på besøket. Spurveugla er en dyktig fuglejeger, og om vinteren oppsøker mange

spurveugler byer og tettbygde strøk for å jakte på fugler rundt forplassene. I vinter er det mange som har sett disse små uglene rundt omkring.

Er det vanlig at hønehauk kan drepe artsfrender?

Foto: Martinsen.

Den døde unge hønehauken. Sammenlignet med skotuppen er det tydelig å se at dette er en hannfugl. Hanner hos hønehauk er betydelig mindre enn hunner.

Den 22. januar ble jeg vitne til en hendelse jeg ikke har hørt om før. Jeg har søkt litt på internett uten å finne noe om slike hendelser. En voksen hønehauk tok livet av en ung hønehauk.

Jeg la merke til at det var noe på isen nedenfor huset. I kikkerten kunne jeg se to rovfugler som slåss. Jeg antar at de var mellom 60 og 80 meter ute på isen. Kampen varte vel i ca. fem minutter fra jeg fikk øye på fuglene.

Den voksne hønehauken "dro" med seg den døde hauken inn mot land. Er dette vanlig? Er det mat den er ute etter, eller gjør den det for å minske konkurransen i matfatet?

Jeg sender med et bilde av den døde hauken, men fikk ikke med bildene fra kampplassen og dramerkene i snøen.

Martinsen

Det er ikke vanlig, men heller ikke uventet at noe slikt kan skje. Rovfugler og ugler KAN drepe og spise hverandre, selv om det som regel går ut over andre arter av rovfugler/ugler som er mindre. Hønehauk kan ofte ta arter som spurvehauk, kattugle og hornugle. I dette tilfellet kan det være en hønehauk hunn som har tatt livet av en hann (som er mindre i størrelse og også mindre aggressiv). Hvis du ikke hadde oppdaget fuglene, kan det hende at den voksne fuglen hadde spist av ungfuglen etter hvert.

Hvordan rens fuglekasser med lopper?

Foto: Roar Solheim

Hei, jeg bestemte meg for å tømme fuglekassa mi i slutten av februar (jeg glemte å gjøre det da det fortsatt var kaldt). Men da jeg skulle ta den ned hoppet masse fuglelopper på meg. Jeg tror jeg fikk av meg alle (jeg har ikke fått noen bitt i hvert fall). Nå aner jeg ikke hvordan jeg skal rens fuglekassa uten å drasse med meg masse lopper inn i huset. Har du noen tips? Tusen takk!

Sofia

Jeg pleier å brette opp skjortearmen og ta på en gummihanske eller engangshanske, og så raskt kaste ut reirinnholdet. Selv om jeg da skulle få noen fuglelopper på meg, er de forholdsvis enkle å bli kvitt. Du kan knipse dem vekk med pekefingeren. Hvis jeg har fått slike på skjorta, tar jeg av meg skjorta og knipser dem vekk fra kroppen, og gjennomfører skjorta på samme måte etterpå. Deretter går den i vaskemaskinen.

Red.

Kan fugler bli late?

I dag ble jeg fortalt at jeg ikke skulle gi fuglene skallfrie frø, som for eksempel solsikkekjerner. Den formaningen kom svært så overraskende på meg, og jeg måtte jo spørre hva som var årsaken til den påstanden. Den andre hevdet at en ornitolog hadde fortalt ham at fuglene ble rett og slett late. Jeg har aldri hørt noe sånt før. Kan virkelig ville fugler bli late?

Ella Park

Nei, det er noe skikkelig sprøyt. Alle ville dyr spiser selvfølgelig den maten som koster dem minst å tilegne seg. Dermed vil selvfølgelig frospisere foretrekke skallfrie frø, men det betyr ikke at de lar være å spise frø med skall på når det er tomt for skallfrie frø.

Hvorfor hakker spetter på metall?

Hvorfor hakker noen spetter nå og da på metall? Jeg lurer på om de kan få vondt i hodet, for jeg så en spett som hakket på metall en dag jeg var ute og syklet.

Kristian Sindland

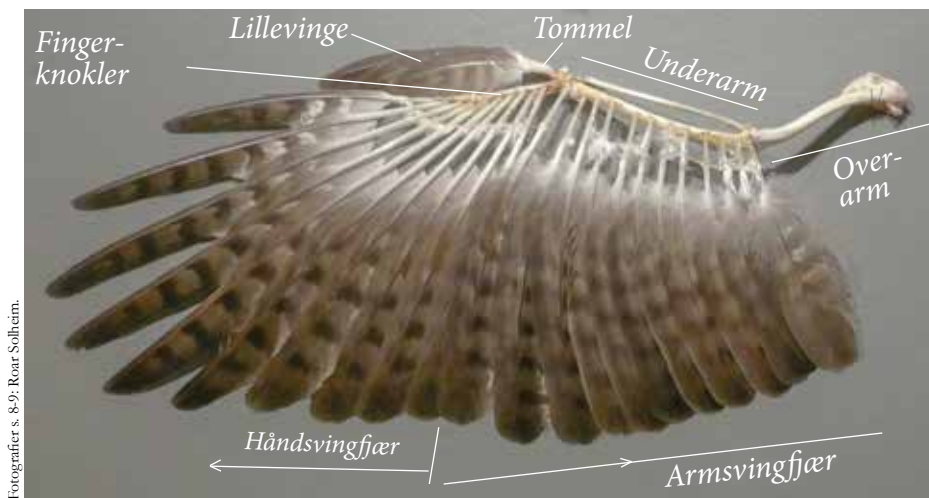
Spettene hakker av og til på metall på gamle strømstolper, fordi det gir god resonans og kraftig lyd. Spettene trommer for å markere sine leveområder - det er deres måte å "synge" på. Det er oftest flaggspett som gjør dette, men også dvergspett, grønnspett og svartspett kan hake på metall på stolper på denne måten.

Foto: Roar Solheim

Denne flaggspetten bruker stolpen som spettesmie (se konglene), men når snøen smelter kan den tromme på metalltoppen.

Fuglenes fantastiske vinger

Fotografier s. 8-9: Roar Solheim.

Det er spennende å studere fuglenes vinger, og se hvordan ulik lengde og vingeform innvirker på artenes flygemønster. Vingene er fuglenes forlemmer, og knoklene i vingen har store likheter med knoklene hos oss pattedyr. Hvis du holder hendene opp mot skuldrene samtidig med at du bøyer fingrene bakover så langt inn mot underarmen som mulig, kan du se likheten med vingeknoklene hos en fugl som sitter stille med vingene sammenfoldet.

De fjærene som gjør at fuglene kan fly, sitter festet på underarmen og på håndknoklene. Fuglene mangler to av fingerknoklene. Tenk deg at pekefinger og langfinger er vokst sammen, og at de ytre fingrene mangler, så har du knokkelstrukturen i en fuglevinge. På de to fingerknoklene sitter håndsvingfjærene festet, og nesten alle fugler har ti håndsvingfjær. På underarmen sitter armsvingfjærene festet på den kraftigste av de to parallelle knoklene. Antallet armsvingfjær varierer fra under ti til omkring tyve hos langvingede fugler som havsule

og albatrosser. På overarmen sitter ikke flygefjær, men såkalte skulderfjær. De er lengre enn fjærene på ryggen, og dekker til gapet mellom fuglekroppen og flygefjærene når fuglen er på vingene.

På fuglens tommelfinger sitter det 3-4 flygefjær, som utgjør det som kalles for fuglens lillevinge. Når en fugl er i lufta kan den spre ut denne lillevingen og styre luftstrømmen som treffer resten av vingen. Dette gjør at en fugl kan påvirke graden av turbulens (luftbevegelser) over vingen. Turbulens er omrøring i lufta som gjør det vanskeligere å fly jevnt, og slike luftstrømninger må fuglen hele tiden korrigere for under flukten.

Fuglenes vinger har et tverrsnitt som en slak bue med velvingen oppover. Denne formen gjør at luft som strømmer mot vingen når fuglen er på vingene, må passere en lengre avstand over enn under vingen. På oversiden av vingen blir det dermed litt lavere lufttrykk enn under vingen, og dette fører til at fuglen løftes opp. Det er de samme

På denne hønebaukvingen er muskler og hud fjernet slik at bare vingeknoklene og vingefjærene er synlige. Det er dermed mulig å se hvordan flygefjærene er festet til selve knoklene i vingen. Dette gjør at fuglen kan endre vinkelen på vingepanet i forhold til kroppen ved å vri på knoklene.

fysiske forholdene som gjør at et fly kan komme opp i lufta. Ved hjelp av motorene skyves flyet så raskt framover at undertrykket på oversiden av flyvingene til slutt nærmest suger flyet opp fra bakken.

Fuglene lager sin egen framdrift og hastighet når de slår med vingene. I tillegg til at hele vingen har den bueformen som skaper oppdriften, så har også de enkelte vingefjærene den samme tverrformen. Framkanten av en vingefjær kalles utfanet, og dette bøyer seg svakt nedover slik at fjæra får den nødvendige bueformen. Dermed skaper selv hver enkeltfjær et løft når vingen er fullt utspilt.

Tornsanger i sangflukt. Her er vingene fullt utspilt, og lillevingen stikker tydelig ut midt på vingens framkant. Lillevingen spiles vanligvis bare ut når en fugl gjør spesielle manøvre i lufta. Oftest ligger den jevnt inn mot vingens framkant, slik at du ikke legger merke til den.

Vingeform og fluktmønster

Fuglevingens form har nøye sammenheng med hvordan fuglen lever, hvor den flyr og hvordan den finner maten sin. I tillegg betyr også størrelsen på vingeflaten i forhold til kroppens vekt mye. To forskjellige arter kan ha det samme forholdet mellom vingeflaten og kroppens tyngde, men med svært ulik utforming av vingen. Stor vingeflate gir fuglen god bæreevne, og fuglen kan gli gjennom lufta uten vingeslag. Fugler som har vinger med liten bæreevne må slå med vingene hele tiden for å holde høy nok hastighet til å kunne holde seg oppe i lufta.

Rovfugler som ørner, gribber og våker har store, brede vinger som gir god løfteevne. Slike fugler utnytter varmluft som stiger oppover. De seiler i sirkler inne i varmluftsboblene når de stiger. På denne måten kan de komme høyt til værs uten å bruke mye egen energi. Mange andre, store fugler som trekker langt har samme vingeform, og utnytter luftas bevegelser for å komme seg opp. Traner, storker og pelikaner er noen fugler som trekker på denne måten. På steder hvor lufta varmes opp over bakken kan slike arter samles og skru seg opp i lufta i store flokker.

En flokk storker utnytter den samme varmluftstrømmen, og sirkler sammen inne i den for å komme seg opp i høyde. Når lufta ikke stiger lenger, seiler storkene i trekkretningen til de finner en ny varmluftsboble som kan løfte dem oppover igjen. Prøv å telle hvor mange storker det er på bildet.

Bildet av denne gåsegribben (over) og trana (under) viser hvordan tuppene av de lengste håndsvingfjærene bøyer seg oppover når en stor fugl glir framover i lufta. Bøyningen skyldes turbulens som dannes ved fuglenes vingetupper. På alle nyere, store passasjerfly er vingene bygd med slike oppoverbøyde tupper. Dette reduserer turbulensen og gir flyene bedre framdrift.

Enghauken (over til venstre) har lange vinger med god bæreevne. Den er elegant å se i flukt, og på bildet til høyre utmanvrerer en eng-hauk hann en flokk svartglenter (*Spania*). Svartglentene har også store, brede vinger som gir dem god bæreevne til å sirkle inne i varm-luftsbobler, men enghaukens vinger er større og lengre i forhold til kroppen, og den løfter seg raskere opp i høyde med egne vingeslag.

Alkefugler som lomvi (under til venstre) har små og smale vinger i forhold til kroppsvekten. De må slå raskt med vingene for å holde seg oppe i lufta. Bare foran fjellvegger der vinden skyver luft oppover kan alkefugler henge stille i lufta uten å slå med vingene. Havsula (under til høyre) har lange, svært smale vinger lik et seilfly, og kan gli og seile over og mellom bølgene uten å slå med vingene. Havbest og albatrosser har lignende vinger tilpasset et liv på vingene over havet.

Hønsefugler som lirypene på bildet har korte, runde vinger. De må slå hurtig med vingene når de flyr opp, men kan seile korte avstander på stive vinger. Ganske raskt må de imidlertid slå hurtig med vingene igjen for å klare å holde seg i lufta. Hønsefugler løper derfor vel så gjerne vekke på bakken som å ta til vingene.

Foto: Roar Solheim.

Falker (som lerkefalken til venstre) har slankere og spissere vinger enn hauker (som spurvehauken til høyre). Begge jakter på fugl i lufta, men spurvehaukens mer avrundede vinger er tilpasset krappe manøvre mellom trær og greiner inne i skog og kratt. Falkene kan ikke jakte inne mellom trær, de slår fugler oppe i lufta. Lerkefalken kan til og med fange svaler og tårnseiler i lufta, men den tar også store insekter som øyestikkere.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Roar Solheim.

Terner (rødnebbterne til venstre) har lange og slanke vinger. Det har også de fleste vadefugler. Disse fuglene trekker til tropiske områder om vinteren. De kan ikke seile på vingene, men må slå aktivt med dem under trekket. Til gjengjeld har de en rask flukt. Hos vipa (til høyre) er vingen bredere i hånd-delen enn ved armen. Dette skyldes at vingens ytre del brukes under fluktspillet. Når vipa stuper i svinger og kast, lager de brede vingene et vingebrus som kan beskrives som "svosj - svosj - svosj".

Foto: Roar Solheim.

Foto: Gunnar Gundersen.

Mange spurvefugler har forholdsvis avrundede vinger. Den skoglevende notteskrika (til venstre) er et typisk eksempel. Enkelte spurvefugler som trekker langt, har en mellomting mellom korte, brede vinger og lange, slanke vinger. Da er det gjerne håndsvingfjærene som er lange, som på kalanderlerka nede til venstre.

Foto: Roar Solheim.

Tårnseileren (til høyre) lever nesten hele livet på vingene. Utenom hekketiden er den på vingene sammenhengende i omkring ti måneder. Seilerne har lange, smale og slanke vinger som gjør at de kan gli lik et seilfly over store avstander. På denne måten kan de sove på vingene høyt oppe i lufta! Vingeformen gir seilerne høy hastighet i lufta, opp mot omkring 100 km/t. Dette gjør at de blir effektive insektjegere. Alle seilere fanger insektene i lufta. De kan ha store problemer med å lette dersom de havner på bakken.

Foto: Roar Solheim.

Polarsnipene er vårens mest

Når sjøen flør og vannet dekker mudderflatene, kommer polarsnipene i samlet flokk for å hvile på Veidnes (bildet over).

fargesprakende trekkopplevelse

Tusenvis av polarsnipper sitter tett i tett og danner et rødt teppe ute i fjæra - et fantastisk syn (bildet under).

Dette er polarsnipa

Polarsnipa er en fargesterk vade-
fugl på størrelse med en trost. Den
har forholdsvis korte bein og kort
nebb. I sommerdrakt er fuglen
overveiende rustrød, med mørke
flekker ispedd på rygg og vinger.
Det er ikke den første arten du
blir kjent med når du begynner å
studere vadefuglene, for polarsnipa
hekker ikke i Norge. Den besøker
landet under trekket vår og høst,
og det er særlig under vårtrekket at
den gjør seg bemerket. I vinterdrakt
skifter polarsnipene til hvit under-
side og grå overside. Ungfuglene er
også gråfargede, men alle fjærene på
ryggsiden har en smal mørk og lys
kant i tuppen. Dette gir ungfuglene
et skjellete utseende.

Foto: Steinar Mjhr/NN.

To voksne polarsnipper på vårtrekk i Porsanger.

To unge polarsnipper på trekk langs Agder-kysten. Bak fuglen til venstre synes ryggen på en voksen polarsnipe, og foran fuglen til høyre går en ung sandlo.

Foto: Ronar Solheim.

Porsangerfjorden i Finnmark

Polarsnipene beiter små skjell, snegler og andre småkryp på mudderflater som blottlegges inne i bukter og elvemunninger ved lavvann. De indre delene av Porsangerfjorden, og Lille Porsangen innenfor Veidnes er steder hvor mange polarsniper samles i slutten av mai.

Foto: Steinar Mjhr/NN

Foto: Steinar Mjhr/NN

Nord for stedet Veidnes (bildet under) kan du oppleve å se polarsnipene selv fra bilveien. Her kan fuglene observeres uten å forstyrre dem mens de enten hviler under høyvann, eller beiter på mudderflatene når vannet synker igjen.

Foto: Ronar Solheim

Fargede plastringer hjelper trekkfuglforskerne

I 1998 startet vadefuglgruppen i «the Royal Netherlands Institute for Sea Research» et fargemerkeprosjekt på polarsnipper. Ved hjelp av fargeringer og såkalte «flagg» med bokstaver på, ønsket de å øke muligheten for å lese av de enkelte fuglene uten å måtte fange dem inn. Fuglene får en vanlig metallring med adresse og et individuelt num-

mer på. I tillegg får hver fugl fargeringer i en unik kode slik at fuglen kan skilles fra andre individer. En av disse plastringene har en liten flapp som stikker ut, et såkalt «flagg», og på denne biten står en bokstavkode. Denne bokstavkoden er det mulig å lese av på avstand gjennom et godt teleskop, eller på bilder av fuglene når de forstørres.

Mer enn ti tusen polarsnipper har blitt utstyrt med slike kodemerker. Flest fugler har blitt merket i Vadehavet utenfor Nederland, men forskningsgruppen har også merket polarsnipper i Mauritania og langs Atlanterhavskysten i Frankrike og Portugal. Polarsnipper har i tillegg blitt fargemerket på hekkeplasser i Canada og nordøst-Grønland.

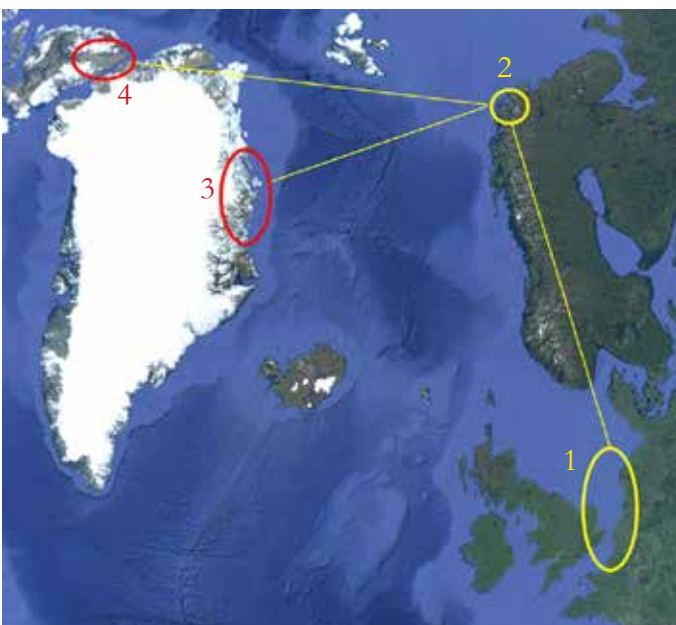

Fotografert: Roar Solheim.

Polarsnipa over ble fotografert i Billefjord i Porsangerfjorden den 20. mai 2017. Fuglen holdt seg i en flokk på omkring 200 polarsnipper. Bildet til høyre over ble tatt ca 50 sekunder etter det første, og viser at fuglen hadde TO gule plastringer på høyre bein. Dette avslørte identiteten til fuglen. Den ble fanget og ringmerket i Vadehavet den 23. september 2012. Året etter ble den anlest

fem ganger i Vadehavet mellom 21. august og 10. oktober. Neste høst var den på ny i Vadehavet, og ble anlest åtte ganger mellom 24. juli og 20. august. Deretter er det ingen rapporter om fuglen før den ble fotografert i Porsangerfjorden i 2017. Da var den minst fem år gammel.

Polarsnipenes trekkroute

Midt i mai starter en flokk på mellom 30 og 40 tusen polarsnipper trekket fra vinterkvarteret til hekkeplassene. Uten stopp flyr de mellom 1800 og 2300 km fra Vadehavet utenfor Nederland (1) til de når Troms og Finnmark. Noen lander i Balsfjorden i Troms, men de fleste flyr helt til Porsangerfjorden i Finnmark (2). Der holder de seg i 10-15 dager mens de spiser og legger på seg mer fett før siste etappe på vortrekkeet. De første polarsnipene ankommer rundt 15. mai, og de siste forlater Norge i løpet av de tre-fire første dagene av juni. Hovedmengden av polarsnipper innfinner seg mellom 20. og 30. mai, og dette er det beste tidspunktet dersom du vil oppleve polarsnipenes fantastiske vårflokker. I løpet av de første dagene av juni trekker fuglene videre til Øst-Grønland (3) eller den arktiske delen av Canada (4).

Polarsnipene følges av mange fugleforskere

Jim Wilson har studert polarsnipene under vårtrekket i Porsangerfjorden siden 2004. Fugler blir fanget og veid slik at vektutviklingen under oppholdet kan studeres. Fuglene beiter smådyr i mudderet på de store tidevannsflatene når det er lavvann, og på det meste kan de øke med opp mot 8 gram per dag. Det er mye når fuglene kanskje ikke veier mer enn omkring 140 gram når de ankommer Porsangerfjorden. De tyngste fuglene kan veie opp mot 180-200 gram like før de flyr videre på siste trekketappe. Da flyr de nok en gang uten å raste, fra 1500 km til Øst-Grønland, og opp mot 2300 km hvis de skal til de østlige delene av arktisk Canada.

Foto: Steinar Myhr/NN

Jim Wilson (nr 2 fra venstre) sammen med noen av sine medhjelpere 23. mai 2016. Han har studert polarsnipene i Porsanger og Veidnes i en årrekke. I Vår Fuglefauna nr 3 2007 har han presentert viktige sider ved polarsnipenes trekk og biologi.

Flere underarter

Polarsnipa er delt opp i flere underarter. De hekker i adskilte bestander i den arktiske delen av Canada, på kysten av Nordøst-Grønland, på Tajmyr-halvøya og Øst-Sibir i Russland. Disse bestandene har ulike trekkveier og overvintringssteder. Polarsnipen finnes derfor om vinteren langs kysten av Sør-Amerika, langs kysten av Afrika fra Marokko til Syd-Afrika, og langs kysten av Australia og New Zealand. Polarsnipene som raster i Norge hekker på Nordøst-Grønland og i den østlige delen av arktisk Canada (blant annet på Ellesmere-øya). I Sverige raster polarsnipen som hekker på Tajmyr-halvøya i Russland.

Polarsnipene er også mat for andre

Polarsnipene er så tallrike under trekket at de selv blir en god matkilde for rovfugler som vandrefalk og dvergfalk. Hvis polarsnipene plutselig letter er det ofte fordi en rovfugl forsøker å fange et måltid. På bildet under er det en vandrefalk som forsøker jaktlykken. Det overraskende var at falken ikke ble oppdaget før etter at bildet ble tatt! Mengden av polarsnipen i lufta gjorde det vanskelig å se rovfuglen.

Foto: Kåre Solheim

Verdens eldste lavskrike

Lavskrika er en fugl som folk som ferdes i gammel barskog setter stor pris på. Den er både nysgjerrig og ofte svært tillitsfull. Hvis du sitter stille under en rast i skogen, kan lavskrika til og med lande på brødkiva di for å få seg en matbit. Dessverre forsvinner lavskrikene når gammel skog byttes ut med ung produksjonsskog. Ornitologen *Even Dehli* har fulgt lavskrika i mange år, og her beretter han om sine opplevelser med denne fascinerende kråkefuglen.

Foto: Even Dehli.

Even Dehli med lavskrika som nå har satt rekord som verdens eldste kjente lavskrike! Den tidligere rekorden var finsk, der den eldste kjente ringmerkede lavskrika var 13 år, 8 måneder og 21 dager!

Den 7. november 2004, ved hyttefeltet Dalbakkteigen i Espedalen i Oppland, fanget jeg ei lavskrike i ringmerkingsnettlet mitt. Denne «rauskjora» som vi kaller den, var hannen i familien som holdt til der. Siste gang jeg så den var 27. februar 2019! Da var den verdens eldste registrerte lavskrike med en ringmerkingsalder på 14 år, 3 måneder og 20 dager!

Første gang den ble registrert og ringmerka var den allerede en voksen fugl, dvs. at den var minst ett og et halvt år gammel. Faktisk alder i november 2018 var derfor minst 15,5 år! Hver gang jeg kommer til hytta er det like spennende å se om han fortsatt lever.

I åras løp har jeg sett «gamlefar» som jeg kaller ham, over 50 ganger,

eller rettere sagt dager. Han kommer gjerne mange ganger i løpet av en dag for å hente brødbiter på hytteverandaen. De fleste av mine turer på hytta har vært om høsten i forbindelse med harejakt, men i vinterferien og påska har vi også sett den. Om sommeren er han mer hemmelighetsfull, sikkert fordi paret har egg og unger. Reiret har trolig vært like nedafor hytta. Noen svake lyder en sjelden gang røper at lavskrikene er der, men jeg har ikke villet forstyrre dem ved å leite etter reiret. Det er forresten svært vanskelig å finne i den tette skogen av bjørk og fjellgran.

De første åra noterte jeg ikke alltid når jeg så gamlefar, men fra 2007 satte jeg på ham en grønn fargering som gjorde det lettere å kjenne igjen denne fuglen. Sammen med «dama» si har han fått fram unger hvert år. Han har overlevd minst 3 hunner i løpet av disse åra. I flokken er han den mest forsiktede. Han nærmer seg vaksom mot maten mens ungene hopper rett på. Han kommer også ofte til fuglematen lenge etter de andre. Av og til har det gått flere dager der han ikke har vært med flokken fram til hytta.

Lavskrikene lever altså i familier; mor, far, en til to egne unger av året og kanskje en fremmed unge («stebarn»). Disse holder sammen gjennom høsten og vinteren, oftest i en flokk på 3-5 fugler. Å leve alene oppe i fjellskogen er antagelig

nesten helt umulig. Fuglene må hjelpe hverandre med å finne mat, og ikke minst holde utkikk etter fiender slik som hauk og ugler. Særlig er ungene helt avhengige av de voksnes hjelp for å kunne overleve den første vinteren. Av og til får også en fremmed voksenfugl være med familien. Jeg har fanget og merka også de fremmede, og har kunnet se at de ikke alltid har det så lett i flokken. «Stebarn» må vente helt til sist med å komme fram til maten, og ofte blir de jaget bort. Mor og far lar egne unger komme først og varsler dem om fiender. Ikke sjelden har familien også med seg egne, eldre unger som har bodd der både to og kanskje tre år. Frihet til å vandre ut kan kanskje være fristende, men å forlate mor, far og stedet der de har vokst opp er farlig! Det viser seg at unger som for-

Foto: Even Døhli.

Verdens eldste lavskrike med fargeringen som gjør at Even kan kjenne den igjen uten å fange den inn.

Denne lavskrika har funnet en veidrept orrhane, og forsyner seg med kjøttbiter som den lagrer rundt i gammelskogen. Fuglen ble fotografert i gammel barskog nær Fulufjellet.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Svein Bekkum.

Lavsrikria er en av ytterst få fuglearter som klarer å overleve vinteren i høyereliggende barskog. Med sine oransje farger er den en liten åpenbaring i et ellers goldt vinterlandskap. Det er alltid en glede å treffe på lavsrikria!

later sin egen familie har mye større risiko for å dø. En stor fordel for de som blir igjen hjemme er også at det kanskje blir en mulighet for å ta over området hvis far eller mor skulle dø? De blir også godt kjent med naboflokkene, og flytter kanskje dit hvis det blir en plass ledig.

Det er svært uvanlig at fugler i Norge lever i slike familier gjennom mange år. Hos de fleste fuglearter forlater ungene foreldrene etter noen få uker. Mange av ungene dør tidlig, og derfor må slike arter ha mange egg og unger. Lavskrikene har funnet en annen måte å leve på. Å passe godt og lenge på noen få unger har vist seg å fungere godt for dem. Denne løsningen har oppstått sakte gjennom mange tusen år

ved at slike familiefugler har overlevd lenger og fått fram litt flere unger enn andre. Evolusjonen har begünstiget lavskriker som lever på denne måten.

Når jeg er på harejakt sitter jeg ofte flere timer på stolsekken mens bikkja løper etter haren. Dette gir fin anledning til å studere lavskrikene. De er ofte helt uredde for mennesker. Jeg kaster ut noen brødbiter og lokker dem helt nært. Med kikert kan jeg se hvilke fargeringer de har på beina og dermed finner jeg ut hvilken lavskrike det er. Hvis den ikke er merka er den ganske lett å fange for merking, enten i nett eller med snare. Noen brødbiter blir for fristende. Siden 2004 har jeg ringmerket over 50 lavskriker.

Gjennom åra har jeg også sett mange kranbler mellom «min» flokk og naboflokker. Det er ikke vanskelig å se hvem som hører sammen i kampen om brødbitene. Konfliktene foregår både med jaging og skremmende bevegelser og ikke minst med lyder. Lik andre kråkefugler har lavskrikene mange forskjellige lyder; varselskrik av forskjellig slag, kontaktyder og forsiktig pludring. Det høres faktisk ut som om de småprater! De er også gode til å herme andre fugler slik som for eksempel våker og spurveugle. Med kraftige skrik varsler de hverandre om fiender. Foreldrene varsler mest til sine egne unger.

Grensene til de andre flokkene virker helt faste med det vesle

hyttefeltet som sentrum. Jeg har alltid notert hvor jeg har sett dem og dermed kartlagt et leveområde på omtrent 600 x 1400 meter. Her er mor og far helt bofaste så lenge de lever. På det meste registrerte jeg 7 slike leveområder med hver sin familie i området mellom Roasetra og Espedalsvatnet.

De fleste som har lavskriker på fuglebrettet ser at de flyr avgårde med maten. Etter ei kort stund kommer de tilbake etter mer. Slik kan de fortsette lenge. Det de gjør er å lagre mat oppe i trærne. Tette fjellgraner har mange fine gjemmedsteder. De gjemmer maten godt i barksprekker og i tett bar. Ofte dekker de maten med lav. Slik gjør de også med mat fra naturen slik som

bær og sopp. Maten holder seg best gjennom vinteren når det er kaldt og tørt. Da råtner den ikke så lett. Et varmere og våtere klima kan derfor være problematisk for lavskrikene. Faktisk husker lavskrikene de aller fleste gjemmedstedene og finner igjen maten når de trenger den. Bare slik kan de overleve den lange vinteren oppe i fjellskogen når det nesten ikke er mat å finne. Hvis da ikke andre fugler som nøtteskrike og kråke har funnet den før dem. Konkurransen spesielt fra nøtteskrike er svært plagsom. Den forfølger de mindre lavskrikene og tar maten fra dem. De jager også lavskrikene fra fuglebrettet og eter opp maten sjøl. De tar også egg og unger fra lavskrikenes reir. Det ser ut til å bli stadig mer nøtteskrike langt

opp i fjellet slik som i Espedalen, og jeg har flere ganger jaget dem bort ved hytta. Kanskje er det et varmere vær som gjør at nøtteskrikene nå klarer å leve der de ikke gjorde før? Dermed har lavskrikene blitt stadig sjeldnere her oppe. I barskoger lavere ned på Østlandet er lavskrikene nå nesten helt borte. Eldre folk kan huske at de var der tidligere. Hogst av gammel skog har ødelagt mange av lavskrikenes leveområder. I slik tett skog kan de gjemme både reiret og maten godt.

Kanskje kan lavskrikene forsvinne helt hvis vi fortsetter å hogge gammelskog og hvis klimaet blir enda varmere? Men forhåpentligvis vil gamlefar leve lenge ennå!

Lavskrika kommer gjerne på besøk på forplasser nær hus og hytter i barskogen. Brødbiter, fett og andre godsaker tar den gjerne med seg og lagrer i trærne. Lavskrika opptrer svært sjeldent langt vekk fra gammel barskog eller fjellbjørkeskog.

Foto: Roar Solheim

Besøk Ilene ved Tønsberg

Foto: Fylkesmannen i Vestfold.

Fra Ilene våtmarkssenter ved den gamle husmannsplassen Holmen har du godt overblikk over strandenger og mudderflater.

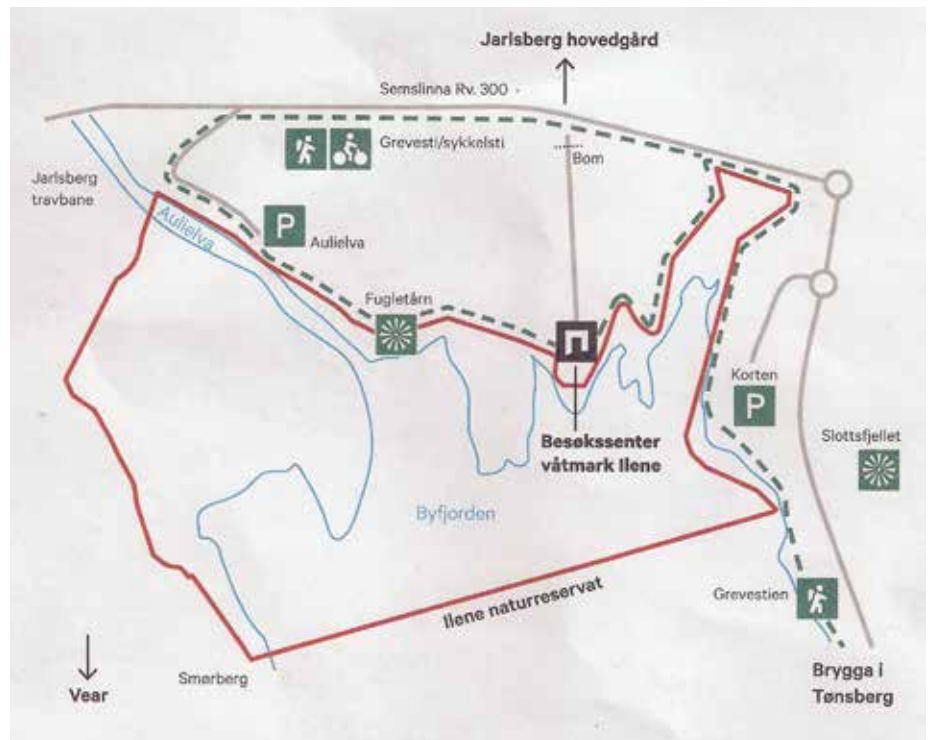
Ved Tønsberg ligger Ilene naturreservat. Det er en grunn bukt med strandenger og mudderbanker, hvor du kan oppleve å se mange forskjellige våtmarksfugler. Ilene ligger på vestsiden av Tønsberg sentrum, mens reservatet Presterødkilen ligger på østsiden. Ilene er spesielt tilrettelagt for besøk, fordi det går sti på nordsiden av reservatet, den såkalte *Grevestien*. Det er bygget et eget besøkscenter ved reservatet. *Besøkscenter Våtmark Ilene* omfatter husmannsplassen Holmen som er restaurert, og et nybygg hvor publikum og skoleklasser får informasjon om fugler, fugletrekk og våtmarksreservatet.

Det går vei ut til besøkscenteret fra hovedveien inn til Tønsberg, men denne veien er vanligvis stengt med bom når det ikke foregår spesielle aktiviteter ved senteret. Da er det mulig å parkere lenger vest og så

gå grevestien til Holmen. Da vil du også kunne gå opp i et fugletårn med utsikt ut over dette Ramsar-

området. Det er også mulig å gå fra Tønsberg sentrum.

Kart over Ilene med de viktigste stedene for parkering og ferdsel. Fra informasjonsbrosjyre om reservatet.

Ilene byr på mange fugleopp-
levelser. NOF avdeling Vestfold
står i tillegg for mange aktivitets-
dager ved våtmarkssenteret gjen-
nom sommerhalvåret. Fuglevennen
besøkte Ilene søndag 19. august
2018. Da kunne publikum oppleve
ringmerking av trekkfugler, og høre
om insekter og andre småkryp.
Ragnar Syvertsen ringmerket og
fortalte om fuglene, mens Magne
Flåten sto for småkrypdelen av
arrangementet. Ute kunne publi-
kum kjøpe kaffe, saft og nystekte
vafler. Denne dagen var det et
yrende liv på senteret, med hoved-
vekt på barnefamilier. Barna fikk
låne insekthover og glass til å samle
småkryp på, og Magne Flåten for-
talte hva slags dyr de blivende zoo-
logene hadde fanget. Dette fenget
tydeligvis, for alle ungene var ivrig
opptatt med å lete etter insekter. De
snudde på steiner og kikket i vege-
tasjonen, og det kom stadig enga-
sjerte utrop hver gang en av dem
fant et nytt småkryp! Totalt ble det
registrert omkring 450 besøkende
denne dagen, et utrolig flott resultat
som viser betydningen av slike til-
rettelagte presentasjoner av dyr og
natur.

*Ragnar Syvertsen ringmerker fugl og forteller om fugletrekk og trekkfuglforskning (bil-
det over). Magne Flåten (under) bestemmer småkryp for alle som har gjort fangster.*

Stor iver og nysgjerrighet blant deltagerne under en av fjorårets aktivitetsdager ved Ilene våtmarkssenter.

Nikon Aculon W10 - Liten & lett

Ute etter en rimelig kikkert, lett og enkel å bruke, en gave til et barn? Da anbefaler vi gjerne Nikon W10 8x21.

8x21 Gul - kr 698 (veitl.kr 798)

10x21 Kamofarget- kr 849

Nikon Monarch 5 - Bestselger

Nikons allroundmodell med god optikk som er vanntett og har god nærgrense.

Monarch 5 8x42 - kr 3190

Monarch 5 10x42 - kr 3490

Nikon Prostaff 3

Lette og rimelige allround-modeller med god optikk. Vanntett og robust.

Prostaff 3s 8x42 - kr 1590

Prostaff 3s 10x42 - kr 1690

Monarch 7 - Stort synsfelt & god optikk

Monarch 7 har ED-glass og betydelig bedre optikk enn standard Monarch modeller. Spesielt stort synsfelt.

Monarch 7 8x30 - kr 3549

Monarch 7 8x42 - kr 4990

Monarch 7 10x42 - kr 5290

2,5 m
nærgrense

Swarovski ATX-teleskop

Litt større, litt tyngre, litt mer forstørrelse, litt bedre oppløsning, noe dyrere og mye lysere!

95 mm objektiv og 30-70x zoom

Denne kombinasjonen av optisk kvalitet, lysstyrke og forstørrelse har satt en ny standard. Teleskopet gir åpenbare fordeler under vanskelige forhold som sjøfuglkikking og artsbestemmelse på langt hold.

VÅR KLARE
BESTSELGER!
Pris kr 36 900

SWAROVSKI
OPTIK

Nikon Prostaff teleskop

Redusert pakkepris med stativ

Rimelige teleskop for fuglekikking, felt- og terrassebruk. Vanntett med skarpt bilde og høy synskomfort. Leveres i sett med teleskophus, okular og Manfrotto 290 stativ med Manfrotto 128 RC2 videohode. Alt til redusert pris.

Prostaff 60mm

30x okular

Manfrottostativ

Nå kr 5690

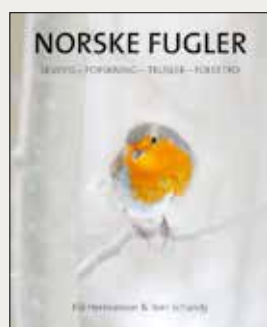
Prostaff 82mm

20-60x okular

Manfrottostativ

Nå kr 6990

Norske fugler - flott norsk fuglebok

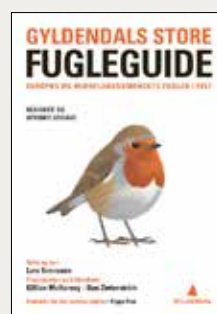
Norske fugler har fantastiske foto av Pål Hermansen og Tom Schandy, og er en fin bok for alle som vil skaffe seg mer generell kunnskap om norske fugler. Boka utfyller Gyldendals fugleguide på en fin måte. Boka er et klart valg for den som søker generell kunnskap om norske fugler. 350 sider.

Pris kr 392

“Man kan bla i denne boken og lære noe nytt hele tiden - det gjelder for både nybegynneren og den viderekomne.”

Magne Myklebust, Vår Fuglefauna 4-2017

Gyldendals store fugleguide

Behandler samtlige 900 arter som kan sees i Norge og Europa. Tegninger i flere drakter av hver fugleart. Oppdaterte kjennetegn for vanskelige arter. Myk flexiperm for feltbruk.

Boka som er det desiderte førstevalg blant fuglekikkere i hele Europa.

Pris kr 398

TILBUD - "Rødstrupepakken" - kr 598 (spar kr 192)

Redusert pris om du kjøper begge bøkene med rødstrupe på forsiden. En bok for identifikasjon og en bok der du kan lære mer generelt om de samme fuglene.

Solide kasser i betongtre

Kassene fra Schwegler er laget av trelilblandet betong, og tåler angrep fra spettefugler. De har betydelig lengre levetid enn vanlige trekasser. Passer fint i hage og bymiljøer, og er meget enkle å henge opp. Schwegler leverer i tillegg en rekke andre spesialkasser for svaler, tårnseiler, flaggermus m.m. Ta evt. kontakt for tilbud.

32 mm hull for fluesnapper og meiser	kr 300
50 mm hull for stær	kr 395
Dobbelthull (spurvekasse)	kr 450
Låvesvalereir (skål)	kr 250
Taksvalereir (dobbel)	kr 390

Boliger som gir mer liv i hagen

Pinnsvinhule - Pris kr 358

Pinnsvinhuset er designet for å være en attraktiv bolig for pinnsvin. Hulen har en rustfri stålramme og et vanntett tak med en naturlig finish. Huset glir naturlig inn i hagen.

Humlekasse - Pris kr 498

Med våre ynglekasser for humler kan du hjelpe humlene med et trygt hjem, men også mus kan benytte kassen. Avtagbart lokk for inspeksjon. Settes ut tidlig om våren.

Hus - solitære bier - Pris kr 299

Kube utformet for å tiltrekke solitære bier. Et interaktivt insekthabitat konstruert i holdbart FSC tømmer med individuelle celleskuffer som kan åpnes for inspeksjon/renhold.

Plysjfugler med "ekte" sang

Populære i skole og barnehage

Våre søte fugler i plysj er ikke bare naturtro og gjenkjennelige. De låter også som originalene! Plysjfuglene synger når du klemmer på dem, og låten du hører er "ekte" opptak fra naturen. Dette er gaven som kan lære barn å gjenkjenne sangen til våre mest kjære sangfugler. Fuglene er ca 15 cm lange. 25 ulike arter.

Pris kr 105 pr. stk.
3 stk kr 267 + frakt

De mest populære fuglene er:
Svarttrost, kjøttmeis, dompap, blåmeis, gråspurv, bokfink, gjøk og rødstrupe

Fuglekasser av tre

Trivsel og færre insekter i hagen!

Ønsker du ikke å bruke tid på å snekre fuglekasser selv, kan du kjøpe dem fra oss. Vi fører fire størrelser opp til dimensjonene som kattugle og kvinand krever.

Kassene er oljebehandlet og har solide tykke bord. De kan males for dem som ønsker det. Vi selger også løse beslag til å verne om inngangshullet.

32 mm hull for fluesnapper og meiser	kr 160
50 mm hull for stær	kr 175
80 mm hull for kaie/perleugle	kr 390
110 mm hull for kattugle/kvinand	kr 420
Beslag av metall til inngangshull	kr 20 pr stk (10 for kr 100)

Følg med på livet i din egen fuglekasse!

Ferdigmontert sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm.

Fuglekasse fargekamera-kit m/IR-lys for nattbilde og kabel for tilkobling til TV.
Pris kr 1590

PC-tilkobling og trådløs overføring får du som tilleggsgutstyr. Vi tilbyr også "løse" kamerakit separat om du har egen kasse.

Full HD IP-kamera kit til fuglekasse

Våre overvåkings-kit med IR og farge full-HD 1080p IP-kamera, inneholder alt du trenger for å følge med i dine egne fuglekasser.

Med IP kamera kitet kan du få opp kamerabildet direkte på mobil. Kan sees på Apple, Android eller PC (med passende programvare).

Kit med 30m kabel, uten fuglekasse Pris kr 1998

Lerkefalkmøte

Hei,

Jeg er ti år gammel og er veldig fugleinteressert. I sommer hadde vi to lerkefalker som lenge oppholdt seg i et hogstfelt rett ved oss. Jeg bor i Re i Vestfold. En dag gikk jeg opp i hogstfeltet. Da jeg kom dit, så jeg først ingen ting, men plutselig kom det en lerkefalk flyvende fra et tre rett over meg. Den fløy opp i en furu og satte seg der.

Etter en stund begynte jeg å kjede meg og lurte på om jeg skulle gå, men så hørte jeg plutselig et skrik litt langt vekk. Så kom den andre lerkefalken flyvende og satte seg ned ved siden av den falken som

allerede satt der. De satt der ganske lenge mens jeg tok noen bilder. Plutselig begynte den ene falken og stirre rett mot bakken under seg. Slik satt den i noen minutter mens den stirret. Så fløy den litt opp og stupte lynraskt ned. Jeg fikk så vidt grepet etter kameraet før den nådde bakken. Den ble der litt før den fløy opp med ei mus i klørne. Lerkefalken landet ved siden av den andre og begynte å mate den med mus. Så fløy begge to lenger vekk og jeg gikk hjem igjen. Det var en artig opplevelse.

Hilsen Kristoffer Næss

Lerkefalken er på størrelse med en tårnfalk, men har lengre vinger og mørk overside. Det er en vakker falk som det ikke er lett å få gode bilder av.

Foto: Kristoffer Næss

Naturopplevelser

Hvis du har hatt en opplevelse i naturen som du gjerne vil dele med andre fuglevenner, så kan du sende den hit. Fugler, pattedyr, insekter, eller hendelser som har gjort et inntrykk på deg, hører vi gjerne om.

Fuglevennen tar i mot tekst, bilder og tegninger.

Foringstips

Hos meg spiser spurvene glatt paprikafrø, men de er ikke glade i sesamfrø! Jeg har foret 5-6 kull spurveunger med foreldre sommeren 2018 med paprikafrø, samt peanøtter, lettkokte havregryn, oppdelte solsikkefrø uten skall og diverse knekkebrødrester sammen med et stort fat med rent vann. Til og med tørkede spelt/potetlomper i småbiter går ned på høykant! Spurveungene badet også mye i drikkevannet, og det er utrolig hvor mye de egentlig drikker. Peanøttene er favoritten blant både spurv, kjøttmeis, blåmeis og pilfink. Rødstrupe og gjerdesmett plukker opp smulene mens spurven har fått teknikk med å få ut halve peanøtter fra nettet! Jeg passer på å ha vann gjennom vinteren. Det er oftest ikke mye snø her jeg bor, så det setter de pris på!

*Med vennlig hilsen
Ellen Westlye*

Perleugle på Stord

Dette skjedde på Stord tirsdag den 26. februar. Vi hadde bestemt oss for å ha en “fotosafari” til Hystadmarken for å fotografere småfugler og ellers hva vi fant i naturen. Ble møtt av litt fuglekvitte ved inngangen til friområdet uten at vi fikk noen bilder. Koste oss i det fine været, men det ble helt stille i skogen. Etter en kort tur kom vi til utkanten av skogen og nå ble det litt liv i trærne rundt oss. Vi fikk noen bilder av kjøttmeis, blåmeis og snøspurv (tror jeg). Turen gikk videre inn i skogen igjen og det samme gjentok seg. Det var helt stille, så det ble å fotografere noen bilder for å vise at våren var allerede langt kommet. Det nærmet seg tiden for å snu og gå tilbake.

Turen tilbake gikk uten andre hendelser enn de vi hadde på vei inn i skogen. Vi var vel kommet godt og vel halvveis tilbake da vi ble oppmerksomme på mange småfugler som laget et “forferdelig” leven et lite stykke fra stien. Fruen bestemte seg for å forsøke å få noen bilder av småfuglene. Det var ikke enkelt for de satt ikke i ro. Plutselig stivnet hun til i det søkeren passerte to store øyne som kikket ned på henne fra en grein i treet. Søkeren ble flyttet tilbake til øynene, og der satt en ugle! Det var noe hun hadde ønsket å fotografere, men ikke viste hvor det var mulig å finne en. Hun ble helt i ekstase og det ble mange bilder for å prøve å få et bilde uten for mange greiner i veien. Vi rakk

Foto: Jueliere dos Santos da Silva

ikke tilbake til avtalen, men ble en spesiell opplevelse rikere.

Hilsen Johannes Omvik

Sivhøne og ungemishandling - BBC hadde svaret

I forrige nummer av Fuglevennen viste vi bilder av en voksen sivhøne som mishandlet en av de små ungene sine. Det var Anita Elfstrand som hadde fanget opp den bisarre hendelsen og beskrev hendelsesforløpet fra Alnaparken i Oslo. Dessverre kunne vi i Fuglevennen ikke gi noen god forklaring på hvorfor sivhøna skulle oppføre seg slik overfor sitt eget avkom.

Svaret dukket opp i vinter, under avspilling av en av naturseriene fra BBC. Alle de store “LIFE” seriene med David Attenborough som kommentator er nemlig tilgjengelige som DVD-sett. I episode 9 (“the problem of parenthood”) dukket nemlig svaret på denne gåten opp.

Foto: Anita Elfstrand

Her ble sothønens forplantning og ungeoppfostring presentert. Sothønene legger ofte store kull, og kan klekke opp mot 8-10 unger. Når de er små, fores ungene med små krepsdyr. Det er tydeligvis vanskelig for foreldrene å fange nok slike småkryp til at alle ungene kan vokse opp. Derfor begynner for-

eldrene å hakke mot ungene, og de som virker svakest blir hakket så mye at de til slutt dør. På denne måten sørger foreldrene for at bare de sterkeste ungene får nytte av den begrensede maten. Sivhøna er en nær slektning av sothøna, og derfor er det nok samme mekanisme som skjer også hos denne arten.

En havørnopplevelse

Foto: Lars Herman Næss

Hei!

Her en dag hadde jeg en opplevelse jeg sent kommer til å glemme og som jeg har lyst til å dele. Først må jeg jo si at jeg ikke akkurat kan kalle meg fugle-interessert, men jeg har nå tre brødre og en pappa som gjør opp for det, og jeg har alltid vært fascinert av de store fuglene, med brede vinger og skarpe klør. Det gjorde derfor litt ekstra inntrykk på meg at det var en havørn jeg skulle få en spesiell opplevelse med.

Jeg og familien min bor på en gård ute på landet i Re, Vestfold. Jeg var på vei opp til stallen og gikk som jeg pleier i mine egne tanker. Plutselig glei det en stor skygge over hodet mitt, og jeg skvatt umiddelbart til." Hva i alle dager???" var det første jeg tenkte, mens jeg så rett opp i klørne og vingene til en diger rovfugl. Jeg fikk helt sjokk, blei stående bomstille med åpen munn, og sannsynligvis så jeg ganske dum ut. Rovfuglen fløy rett over hodet mitt, rolig og helt uten hastverk. Hadde jeg hatt god spenst og litt lengre armer, så hadde jeg klart å

ta på den. Aldri har jeg noen gang vært så nærme en så stor fugl.

Da jeg endelig hadde fått summet meg litt, hadde rovfuglen allerede flydd litt avgårde. Hestene fikk vente med maten, for er det en ting jeg har lært er det at om jeg ser en fugl som er litt annerledes enn alle de vanlige så MÅ jeg si ifra. Jeg løp ned til huset og fikk stotret fram at det var en veldig stor ørn eller noe sånt ute. Det tok ikke mer enn 10 sekunder før alle brødrene mine løp ut i sørpa i bare sokkene til mammas forferdelse. Skal si de blei giral! Lars Herman bykset inn for å hente kamera, mens Anders og Kristoffer gjentok setningen: "Det er en kongeørn!" gang på gang, mens de sprang rundt i sørpa.

Etter en litt nærmere kikk på bildene Lars Herman fikk tatt, fant de ut at det var en havørn. Det gjorde meg ikke akkurat mindre skjelven, tenk å få en havørn flygende rett over hodet midt ute på landet! Selv jeg vet at havørna ikke er hverdagskost her hvor vi bor!

PS: hestene glemte jeg å mate midt i all oppstandelsen. Først en time senere husket jeg på det igjen, og da var de rimelig fornærmet over at havørna hadde forsinket måltidet deres... Sånn kan det gå!

Hilsen Karine Næss, 15 år

Granmeis med fuglekopper

Denne granmeisen fotograferte jeg på foringsplassen min på hytta vår på Røros den 10. mars i år. Granmeisen gned seg stadig på utveksten, men spiste godt og fløy fint. Av en eller annen grunn fikk den fred på foringen av andre fugler som ofte jager granmeisen. Dette var grønnfinker, dompaper, kjøttmeiser og spettmeis. De lot den syke fuglen spise i ro og mak, men straks granmeisen fløy var det full krangel igjen som vanlig ved matfatet. Jeg hadde også en kjøttmeis tidligere i vinter med tilsvarende utseende. Jeg kontaktet veterinærinstituttet, og de rådet meg til å stoppe foringen resten av vinteren.

Per Gätzschmann, Trondheim

Når kråkene samles

Det kommer stadig spørsmål fra ulike deler av landet fra fuglevenner som ser store flokker med kråkefugler, og lurer på hva som foregår. Her er to slike observasjoner som har kommet inn til siden “spør en ornitolog” på vinteren 2019.

Foto: Rear Solheim

Denne flokken med kaier og noen kråker ble fotografert med mobiltelefonkamera akkurat kl. 24.00 den 3.mars i år i trær langs Karl Johansgate i Oslo. Fuglene fløy omkring og var aktive, trolig på grunn av alt lys inne i byen.

Jeg har aldri opplevd maken! Det fløy tusenvis av kråker i alle mulige retninger på Grünerløkka i Oslo den 1. februar. Frem og tilbake, høyt og lavt (mange flokker). Det pågikk i over en time. Det virket som om fuglene var forvirret eller stresset. Det var i tillegg et kraftig snøvær og endel vind. Jeg er veldig nysgjerrig på denne adferden.

Alexander Struve

Jeg bor på Carl Berner i Oslo. Jeg ser ofte store mengder sorte fugler som jeg antar er kråker, og det er særlig om vinteren at jeg ser dem. De kommer flyvende fra retning Løren, nedover mot Botanisk hage. Det er snakk om tusenvis av fugler, og de kommer ofte rundt solnedgang. Har dere noe mer informasjon om dette fenomenet? Hvor har de vært? Hvor skal de? Hvorfor migrerer de daglig? Er det kråke?

Dolores Della Valle

Det er vanlig at kråker om vinteren samles om kvelden for å fly til et felles nattekvarter, men det KAN jo hende at snøvær kan skape litt unormale forhold for dem også? Kråker og kaier samler seg ofte i flokker mot kvelden, og slår seg ned samlet i trær/skogholt for å sove. De flyr gjerne rastløst omkring før de alle flyr til nattekvarteret når det er nesten mørkt. Felles soveplasser gir kråkefuglene større trygghet overfor jegere som hønsehauk og hubro. Slike ansamlinger blir ofte omtalt folkelig som kråketing, men har nok lite til felles med menneskelige “tingsamlinger.”

Rekorddeltagelse under årets Hagefugltelling

En stor takk til dere av Fuglevennens lesere som deltok i årets Hagefugltelling. Dere var med på å sette ny rekord da hele 10 749 foringsplasser registrerte sine fugler under tellingen. Dette betyr at ca. 25 000 personer er involvert, noe vi er imponert over. Selv om det totalt sett ble registrert færre fugler ved hver foringsplass i år enn i fjor, så ble det tross alt rapportert 527 946 fugler.

Færre fugler

Det har vært mange henvendelser fra folk i vinter som har ingen eller få fugler på foringsplassen. Under Hagefugltellingen fikk vi også et klart svar på at det var færre fugler enn vanlig i disse vintertellingene,

med en nedgang på 15 %. Ut fra alle henvendelsene har vi grunn til å tro at den reelle nedgangen er større ettersom vi vet at mange unnlot å rapportere til Hagefugltellingen fordi de hadde ingen eller få fugler. Dette er dumt, da det med forskningsøyne er like interessant med null fugler som 30!

For folk i det ornitologiske miljø var det forventet en tilbakegang. En særdeles tørr og varm sommer (spesielt i Sør-Norge) medførte stor mangel på larver og insekter i hekkeperioden. Småfuglene led av matmangel, og dette gikk utover ungeproduksjonen. Derfor er det færre meiser å se på foringsplassene denne

vinteren. I tillegg ble det registrert ca. 46 000 færre gråsisik enn i fjor da det var en veldig stor invasjon fra land som ligger øst for oss. Utenfor hekkesesongen lever gråsisikene et nomadisk liv på jakt etter bjørkefrø over store geografiske områder i Skandinavia, Finland, Baltikum og Russland. Dette gir store variasjoner i forekomsten her til lands, og det er sjeldent med to gode år på rad.

Kjøttmeisen på topp

Selv om kjøttmeisen i fjor for første gang i tellingens 12 år lange historie måtte se gråsisiken ha et større antall individer, så var den tilbake i år som både den mest utbredte fugl (93 % av alle foringsplasser) og med høyest antall (76 952 individer). Til tross for høye tall viser likevel kjøttmeisen en negativ trend. I de tolv årene tellingen har pågått har den hatt en nedgang fra 10,5 individer per foringsplass til 7,1, som tilsvarer over 30 % tilbakegang. Det er mange faktorer som her spiller inn, og tidsrommet er ikke langt nok til å kalle dette dramatisk, men arten vil bli nøye fulgt i årene som kommer.

Kjøttmeisen gjenerobret plassen som den mest tallrike arten under årets Hagefugltelling, men arten viser dessverre en nedadgående trend over tid.

Foto: Rens Solheim

Svarttrost, en ekte hagefugl

Svarttrosten overvintrer i økende antall i Norge. Den opptrer i store antall i kystnære strøk i Sør-Norge, og spesielt på Vestlandet. Svarttrosten vil helst ha barmark og milde temperaturer, og okkuperer hager hvor det finnes frukt og bær,

samt gode foringsplasser. Dette gjør arten til den vanligste vinterfuglen i byer som Bergen og Stavanger. I Bergen ble det registrert 2 007 svarttroster under tellingen, mens i vinterlige Hamar ble det ikke sett en eneste en!

Den populære dompapen hadde ikke sitt beste år og ble bare sett på 39 % av foringsplassene, men med en anelig mengde på nesten 34 000. En annen populær fugl er rødstrupen som har tilnærmet samme utbredelse om vinteren som svarttrost. Mange synes synd på rødstrupen fordi den som regel er alene, og fordi det som regel ender opp med slosskamp dersom mer enn én fugl viser seg på forplassen. Dette har å gjøre med at rødstrupen er en av få fugler som forsvarer sitt vinterterritorium, og trives best om den får være alene.

Nytt bekjentskap

Fuglene streifer vidt omkring, noen avtar i utbredelse, mens andre søker til nye områder. Stillitsen er for mange et nytt, fargerikt bekjentskap. Går man 50 år tilbake i tid så var denne fuglen utbredt stort sett rundt Oslofjorden og opp til Mjøsa. Under årets telling var det fortsatt et tyngdepunkt i disse områdene, men den ble også registrert langs kysten og lavlandet både på Sørlandet, langs Vestlandet og mange steder langs Trondheimsfjorden. Faktisk helt opp i sørlige deler av Nordland dukket den opp på to foringsplasser med til sammen 12 individer. Men den er fortsatt ikke noen vanlig fugl, og ble sett bare på 7 % av alle foringsplassene i et antall på 6 805.

Sjeldne gjester

Hvert år dukker det opp sjeldheter når Norsk Ornitologisk Forening arrangerer Hagefugltellingen. Det mest spesielle denne gang er halsbåndparakitt, som ble registrert på to forskjellige foringsplasser i Østfold. Dette er en papegøye som har sin naturlige utbredelse i Asia og Afrika. Den er en populær burfugl, og rømte fugler har etablert seg flere steder i Europa, blant annet i Nederland, Tyskland og England. Fuglene i Østfold, som visstnok har vært der i fem år, kan ha kommet fra ett av disse landene, men kan også være burfugler som har rømt i Norge.

Foto: Knut Hamli

Stillitsen har økt i både antall og utbredelse de senere år, og mange opplever denne nykommeren på forplassen. Dette bildet knipset Knut Hamli på forplassen til sin bror Petter Hamli under Hagefugltellingen.

De 15 vanligste fuglene

I tabellen nedenfor ser du de 15 mest utbredte artene under årets telling, hvor mange hager arten ble funnet (i prosent) og antall individer påvist under Hagefugltellingen 2019.

Kjøttmeis	93	76952	Pilfink	35	43717
Blåmeis	80	51091	Grønnfink	34	41626
Skjære	74	31483	Flaggspett	31	4793
Svarttrost	46	17882	Gulspurv	29	42307
Spettmeis	41	9384	Kråke	26	16883
Dompap	39	33793	Granmeis	23	7919
Gråspurv	37	50734	Svartmeis	21	5840
Rødstrupe	36	6034			

Halsbåndparakitt - kanskje den mest uvanlige forplassgjesten i år?

Foto: Røar Solheim

Populært med kassesnekring

Fuglekassesnekring er et tiltak som både engasjerer og skaper interesse for fuglene. Det er spennende å lage sin egen fuglekasse, og å henge den opp. Dernest kommer spenningen når du venter på om noen vil ta fuglekassa i bruk. NOF avd. Aust-Agder er en av avdelingene som hvert år arrangerer fuglekassesnekring. Fuglevennen var til stede under fjorårets kassebygging den 13. mars på Birkenlund skole i Arendal. Rundt 30 personer deltok, deriblant 20 barn som la ned stor iver i kassesnekingen. Kanskje flere av dem blir morgendagens ornitologer?

Ny nettside for fuglekikkere

For litt over et år siden ble det lansert en ny gratis fuglekikkerguide på nett – birdingbed.no. Nettsiden har inntil nylig vært driftet av hobbyornitologene Erik A. Hansen og Kenneth Lunna. I det siste har også hobbyfotografen Charlie Hulthin blitt mer involvert i prosjektet.

Denne fuglesiden er laget for både nybegynnere og erfarne fuglekikkere. Siden er oversiktlig og lett å finne fram på. Her finner du omtale og kart over viktige fuglelokaliteter og hvilke fugler du kan oppleve på stedet. Du kan også søke på fuglegrupper og arter. Det finnes temaside hvor du kan lese om spesielle

Erik A. Hansen (t.v.) og Kenneth Lunna (t.h.) foran fugletårnet ved Lågendeltaet.

emner. Her finner du nyttige tips om blant annet fugleforing. Dessverre mangler foreløpig informasjon om fuglekasser, men dette vil forhåpentligvis bli lagt til i nær fremtid. Begge disse temaene engasjerer et stort antall mennesker, noe

Fuglevennsidene også viser. Hittil har over 34 000 personer i Norge benyttet seg av nettsiden birdingbed.no. Siden har norsk og engelsk tekst, slik at også utenlandske fugleinteresserte kan benytte seg av denne tjenesten.

NOF's årsmøte ved Saltstraumen

NOFs Årsmøte er i år lagt til Nordland fylke, ved Saltstraumen innenfor Bodø. Årsmøtet skjer helgen 26.-28. april, og er lagt til Saltstraumen hotell. Det blir flere ekskursjoner også under årsmøtehelgen. I tillegg er selve Saltstraumen et flott sted hvis du vil oppleve havørn på nært hold. Oter kan du også være heldig å se på dette stedet.

Du finner flere detaljer om årsmøtearrangementet på nettsidene til NOF; www.birdlife.no.

Havørn (under til venstre) og oter (under til høyre) er to av de artene som du har sjanse til å se under årets NOF årsmøte ved Saltstraumen.

NOFs aktivitetskalender 2. kvartal 2019

Våren er over oss, og våre lokallag og fylkesavdelinger går inn i den mest hektiske perioden av året. April, mai og juni har tallrike turer og møter å by på. For oppdateringer og supplerende informasjon følger du med på vår nettbaserte kalender: birdlife.no/organisasjonen/kalender/.

NASJONALT

Fredag–søndag 26.–28. april

Årsmøtehelg NOF sentralt ved Saltstraumen i Bodø kommune, Nordland.

Lørdag–søndag 25.–26. mai

Fuglenes dag over hele landet. Se den enkelte avdeling for arrangementer.

ØSTFOLD

Lørdag 6. april

NOF avd. Østfold har dagstur til Hornborgasjön i Sverige, fellestur med DNT Nedre Glomma. Her er det rift om plassene, så påmelding bør gjøres tidlig! Kontaktperson: Øivind Lågbu, laagbu@online.no.

Torsdag 25. april

18:30: Møte for NOF Fredrikstad lokallag, i klubbhuset på Øra.

Søndag 28. april

08: Tur NOF avd. Østfold til Hæravassdraget i Trøgstad. Vi besøker først Dilleviksjøen og deretter Kallaksjøen. For de som er usikre på veien er det oppmøte ved Inspiria på Grålum, Sarpsborg kl. 08. Kontaktperson: Øivind Lågbu, laagbu@online.no.

Torsdag 2. mai

19: Tur NOF avd. Østfold: Vårvandring langs Iddefjorden. Frammøte ved Idd skole (nedlagt). Turleder: Arnfred Antonsen (95 18 18 35, spurveugle@halden.net).

Søndag 5. mai

09: Tur NOF avd. Østfold: Sjøfugltur til Ytre Hvaler. Hvalerfergen «Olava» er innleid og legger ut fra Skjærhalden kl. 09. Turen går til farvannet rundt Heia og Torbjørnskjær, og varer i ca. 3 timer. Kontaktperson: Øivind Lågbu. Påmelding innen 15. april til laagbu@online.no.

Tirsdag 7. mai

18: Ryddeaksjon i nedre del av Remmendalen. Frammøte ved Refne rensesanlegg. Kontaktperson: Arnfred Antonsen (95 18 18 35, spurveugle@halden.net).

Tirsdag 7. mai

18:30: Møte for NOF Moss og omegn lokallag. Oppmøte på Naturhuset, Jeløy.

Søndag 26. mai

For 10. vår på rad arrangeres Fuglenes dag. Nærmere informasjon om arrangementet vil bli annonsert på blogg-tjenesten Naturnytt Østfold (naturnyttostfold.blogspot.no).

Torsdag 30. mai

18:30: Møte for NOF Fredrikstad lokallag, i klubbhuset på Øra.

NOF avd. Østfold skal til Hornborgasjön i begynnelsen av april. Trane er en av mållartene. Foto: Gunnar Numme.

Tirsdag 4. juni

18:30: Møte for NOF Moss og omegn lokallag. Oppmøte på Naturhuset, Jeløy.

Torsdag 6. juni

23: Tur NOF avd. Østfold: Nattsangertur i Berg og Rokke. Fremmøte: Hjortsberg skole. Turleder: Kjell-Roger Engh (41 55 07 12, kreng@halden.net).

Lørdag 8. juni

23:30: Tur NOF avd. Østfold: Nattsangertur. Vi kjører rundt i Råde og Onsøy og lytter etter artene som hører sommernatten til. Fremmøte: Tomb kirke. Turleder: Arve Dyresen (90 73 20 62, adyresen@online.no).

OSLO OG AKERSHUS

Søndag 7. april

05:30-13:30: Tur NOF OA til Aurskog-Høland. Opplev våren i det indre av Akershus! Denne årlige turen byr på mange opplevelser, og vi besøker alle de beste fuglelokalitetene i kommunen. Fremmøte: Shell-stasjonen ved Fetsundbrua. Turleder: Svein Dale (90 85 43 24).

Tirsdag 9. april

19-21: Medlemsmøte NOF OA: Per Stensland snakker om storspove – Årets fugl 2019. Møtet avholdes i Ørneredet møtelokale på Tveita bedriftsområde, Tvetenveien 152 A. T-bane 2 til Tveita stasjon (5–10 min. gangavstand).

Torsdag 11. april

18-23: Pizzakveld NOF OA på Peppes Pizza, Nydalsveien 36, like ved Nydalen T-bane. Ansvarlig: Øivind Syvertsen (41 44 53 46).

Lørdag 13. april

08-12: Tur NOF Nittedal lokallag: Fuglelivet i kulturlandskapet, en vandring i Søndre Nittedal. Fremmøte: Mosenteret ved Prøysen-statuen. Turleder: Éric Roualet (99 01 90 96).

Søndag 14. april

06-13: Tur NOF OA til Årnestangen, som ligger i Nordre Øyeren naturreservat – Nord-Europas største innlandsdelta. På denne tiden håper vi på lavvann og store sandbanker – et eldorado for vadere, ender og annet snadder! Fremmøte: P-plassen i enden av Årnesvegen. Turleder: Håkan Billing (48 17 07 85). Ta kontakt med turlederen for koordinering av transport.

Mandag 22. april

09-12:30: Tur NOF Asker og Bærum lokallag (AB): Fugleturtradisjonen 2. påskedag til Fornebu er en klassiker. På denne tiden er vårtrekket bra, og vi forventer mange interessante arter. Fremmøte: Lilløyplassen Naturhus. Turleder: Johnny R. Pedersen.

Søndag 5. mai

05-08: Tur NOF OA: Et annerledes Oslo - fuglekikking i Frognerparken. Opplev et Oslo du ikke visste eksisterte! Oslos grønne lunger huser et yrende fugleliv, og det er heller ikke uvanlig å finne sjeldne arter midt i hovedstaden. Etter turen går vi gjennom Frognerbekkdalen til Drammensveien 130 hvor Leica Store Oslo serverer ferskt brød, pålegg, jus, kaffe og te. Der blir det også spennende fugleforedrag. Fremmøte: Hovedinngangen til Vigelandsparken. Tid: 05–08 Frognerparken og 08:30–10:30 Leica Store Oslo. Turledere: Håkan Billing (48 17 07 85) og Ole Vignes.

Onsdag 8. mai

18-20:30: Tur NOF AB: Maionsdager i Bærums-området – Engervannet. Hver onsdag i mai besøker vi vann i Bærumsområdet med fokus på fugl i ulike biotoper: barskog, blandingskog, vann og kulturmark. Fremmøte: P-plassen øst for Coop Extra. Turleder: Knut Arne Nygård (92 21 93 40).

Lørdag 11. mai

06-10: Tur NOF OA: Svartskog – Hører du fuglene? Fra Oppegård kirke på Svartskog går vi en lett og fin tur, ca. 8–10 km, i Svartskog landskapsvernområde, hvor vi lytter

til fuglesang og observerer fugl. Fremmøte: Opppegård kirke. Turledere: Håkan Billing (48 17 07 85) og Mariella Nora Isabella Filberg Memo.

Onsdag 15. mai

18-20:30: Tur NOF AB: Maionsdager i Bærums-området – Dælivann. Fremmøte: P-plassen på Steinsskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk). Turleder: Rune Zakariassen.

Lørdag 18. mai

07-11: Tur NOF Nittedal lokallag: Nitelvas sumpskog. Turen går langs Nitelva fra Mo Senter til Gaustadmåsan og tilbake igjen. På denne tiden har mange sangere ankommet, gulsanger (Nordens nattergal) blir en av mållartene. Fremmøte: Mosenteret ved Prøysen-statuen. Turleder: Éric Roualet (99 01 90 96).

Søndag 19. mai

08-16: Naturbussen. Opplev et Oslo du ikke visste eksisterte! Oslos grønne lunger huser et yrende fugleliv, og Naturbussen tar oss til fem interessante lokaliteter i Oslo bystrøk: Vigelandsparken, Slottsparken, Botanisk hage, Valle-Hovin og Ekeberg. Fremmøte: Hovedinngangen til Vigelandsparken. Turleder: Håkan Billing (48 17 07 85).

Onsdag 22. mai

18-20:30: Tur NOF AB: Maionsdager i Bærums-området – Kjaglidalen. Fremmøte: Bjørums saga bussholdeplass. Turleder: Bjørn Olav Tveit (90 96 04 04).

Søndag 26. mai

08:30-13:30: Arrangement NOF Nesodden lokallag: Fuglenes dag på Nesodden begynner med fugletur i den storvokste Røerskogen. Røer gård ligger i et kulturlandskap omkranset av store eikeblandingsskoger. Dette regnes for å være den største eikeskogen i Oslo og Akershus, og dekker over 300 mål. Ved Røertjernet er det mulighet for både ender og annet. Turen avsluttes med ringmerking av fugleunger i Nesoddparken. Resten av dagen vies aktiviteter i og ved Nesoddparken, med blant annet fuglerebusløp og kunstaktiviteter. Arrangementet er i samarbeid med Miljøhagen og kunstnerne i Nesoddparken, og er spesielt rettet mot barn og barnefamilier. Fremmøte: Nesoddparken. Tid: 08:30-10:30 fugletur; 10:30-11:30 ringmerking; 11:30-13:30 aktiviteter i Nesoddparken. Turledere: Ellen Tove Andreassen (48 02 49 46), Jan Erik Røer og Hans Tjernshaugen (48 04 06 95).

11-18: Arrangement NOF OA: Fuglenes dag ved Østensjøvannet. Ved Østensjøvannet skjer det mange spennende og morsomme ting rundt Fugleteltet. Det blir korte fugleturer, foredrag, testing av kikkerter, salg av litteratur, minikurs og fuglerally. Eget aktivitetstelt for barna! Arrangementet er i samarbeid med Østensjøvannets Venner. Østensjø Husflidlag sørger for bevertning. Fremmøte: Østensjøvannets vestsida sør for fugleskjulet. Turledere: Håkan Billing (48 17 07 85) og Amund Kveim.

Onsdag 29. mai

18-21: Tur NOF AB: Maionsdager i Bærums-området – Dælivann. Fremmøte: P-plassen på Steinsskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk). Turleder: Per Stensland (95 14 74 99).

Søndag 2. juni

05-08: Tur NOF Drøbak-Frogn lokallag:

Urban fuglekikking er i skuddet, her er deltakerne på turen til Frognerparken 6. mai 2018 på vei fra parken til foredraget hos Leica (Bresson). Foto: Håkan Billing.

Fuglesangtur, Frogn kirke. Morgentur i skogen og speiding utover jordene. På denne tiden kan nesten hva som helst dukke opp. Er vi heldige, får vi høre nattergalen synge på nattens siste strofer. Vi får nok høre gulsanger også, og kanskje til og med rosenfink. Møt opp for en hyggelig sommermorgen! Fremmøte: P-plassen ved Frogn kirke. Turledere: Ståle Dahlberg (46 91 68 88) og Per Morten Groth (95 78 56 89).

Torsdag 13. juni

22-01: Tur NOF Nittedal lokallag: Nattsangertur i Nittedal. Vi håper å finne myrsanger, åkerrikse, vaktel og andre godbiter. Husk varme klær, temperaturen faller raskt 10 grader når solen går ned. Fremmøte: Mosenteret ved Prøysen-statuen. Turleder: Tor Skjetne (91 53 84 53).

Fredag 14. juni

21-05: Tur NOF OA: Nattsangertur i kano langs Leira. Vi padler medstrøms i den lyse sommernatten – med ørene i hjelpenn. Fremmøte: Tangen brygge. Pris: Kr. 595 / kr. 395,- for medlemmer som abonnerer på *Toppdykker'n*. Tidsfrist påmelding er fredag 31. mai. Påmelding her: nofoa.no/aktiviteter/963. Turleder: Håkan Billing (48 17 07 85).

Søndag 16. juni

08-16: Naturbussen. Opplev et Oslo du ikke visste eksisterte! Oslos grønne lunger huser et yrende fugleliv, og Naturbussen tar oss til fem interessante fuglelokaliteter i Oslo urbane bystrøk: Vigelandsparken, Slottsparken, Botanisk hage, Valle-Hovin og Ekeberg. Fremmøte: Hovedinngangen til Vigelandsparken. Turleder: Håkan Billing (48 17 07 85).

Søndag 23. juni

09:15-14:30: Tur NOF OA: Gressholmen-Rambergøya. Sommerstid i Oslofjorden er vi midt i hekketiden, men øyene er likevel svært tiltrekkelige for trekkfugler samt ender, lommer, vadere og småfugler. Vi tar ferge fra Vippetangen, og reiser rundt øyene og videre mot Gressholmen. Turen er en del av Biomangfoldsuka, og inngår i konseptet «Øysafari på Sankthans». Fremmøte: Rådhusbryggene. NB! Forbehold om endrete

fergetider, sjekk nofoa.no/aktiviteter/964 dagen før! Turleder: Lars Petter Marthinsen (91 14 81 58).

HEDMARK

NOF Hamar lokallag møtes hver torsdag i april kl. 18 på Starene. Frammøte langs veien ved flomdammen. Ringmerking på Starene vil foregå tilnærmet ukentlig om våren. Kontaktperson: Anders Aanje (93 04 02 97). Mai: Vi møtes hver torsdag kl. 18 på Espern ytterst i Åkersvika.

Torsdag 11. april

18:30-21:30: Møte NOF Hamar lokallag: Even Dehli innleder om kattugleprosjektet i Oppland. Sted: Starene feltstasjon.

Tirsdag 23. april

17: Tur NOF Elverum lokallag: Tur til BT-banen for å se etter trekkende fugler som varslere, fjellvåk, myrhauk etc. på BT-banen. På grunn av værforbehold er det påmelding til turansvarlig Maria Stenklev (97 97 72 52). Oppmøte kl. 17 Spar-butikken Søbakken (gamle Nilsen-butikken).

Visste du at NOF tilbyr avtalegiro?

Vi anbefaler alle medlemmer å benytte seg av avtalegiro for å betale medlemskontingenten til NOF. Det er både enkelt og miljøvennlig, og så unngår man irriterende purringer. Let opp «Norsk Ornitologisk Forening» i din nettbank, og inngå en avtale om avtalegiro med oss. Hvis du inngår en slik avtale vil denne tas i bruk ved fakturering av neste års medlemskontingent.

Lørdag 27. april

08-13: Tur NOF Hamar lokallag til Tørråssjøen og Gjesåssjøen i Solør. Oppmøte kl. 08 ved «Haugsbilsenter» (Shellstasjonen). Kontaktperson: Brit Rennemo (90 23 36 51).

Lørdag 4. mai

10: Arrangement NOF Hamar lokallag: Søpelydding i Svartelvdeltaet. Oppmøte på P-plassen til fugletårnet ved deltaet kl. 10. Lokallaget har fått en pengesum fra Fylkesmannen for aksjonen. Kontaktperson: Carl Knoff (95 04 61 43).

Søndag 12. mai

10-13:30: Tur NOF Elverum lokallag: Fuglesangtur i Hernes med Trond Berg som guide (og kanskje kattuglemerking). Oppmøte kl. 10 ved Hernes Handel (den nedlagte butikken i krysset opp mot Hernes Institutt). Nå er det treningsstudio der. Åpent for alle. Turansvarlig er Trond Berg (95 17 72 98).

Onsdag 22. mai

17: Tur NOF Elverum lokallag: Hortulantur kun for medlemmer. Påmelding til turansvarlig: Trond Voldmo (41 41 34 56). Oppmøte Skogmuseet kl. 17.

Lørdag 25. mai

07: Fuglesangtur NOF Hamar lokallag til Rotlia. Oppmøte Stange kirke kl. 07. Kontaktperson: Anders Aanje (93 04 02 97).

11-15: NOF Hamar lokallag har Fuglenes dag på feltstasjonen på Starene. Kontaktperson: Trond Vidar Vedum (99 58 44 60).

Fredag 14. juni

20: Grillkveld og nattsangertur. Vi møtes ved Starene feltstasjon kl. 20. Alle tar med grillmat selv, vi sørger for varm grill. Kontaktperson: Carl Knoff (95 04 61 43).

Tirsdag 18. juni

17: Tur NOF Elverum lokallag: Rovfuglmerking. Kun for medlemmer. Påmelding til Trond Berg (95 17 72 98). Oppmøte Skogmuseet kl. 17.

Tirsdag 25. juni

21-01: Nattsangertur NOF Elverum lokallag. Oppmøte Skogmuseet kl. 21. Turansvarlig Morten Østheim (95 08 31 69).

OPPLAND

Torsdag 11. april

19: NOF Valdres lokallag: Arbeidsmøte i bruk av *Artsobservasjoner.no*. Ta med en notisbok med observasjoner fra de siste dagene (eventuelt siste året) og egen PC. Rune Rødningen vil lede oss når vi utveksler erfaringer og tips i bruken av rapporteringsverktøyet. Oppmøte kl. 19 Noraker gård, Oslovegen 749, Aurdal.

Torsdag 25. april

18:30-20:30: NOF Hadeland lokallag: Torsdagskveld i fugletårnet i Røykenvika. Det vil bli orientert om bruk av fugletårnet, generelt om fuglekikking og demonstrasjon og bruk av utstyr. Observering av fuglelivet i Røykenvika. Oppmøte ved fugletårnet. Even Dehli og Even Raassum.

Torsdag 2. mai

18:30-20:30: NOF Hadeland lokallag: Torsdagskveld i fugletårnet i Røykenvika. Orientering om Røykenvika fuglefredningsområde og fuglelivet. Orientering om

NOF OA besøker Svartskog 11. mai. Her er deltakerne på fjorårets tur dit. Fuglesang står i fokus. Foto: Håkan Billing.

aktuelle arter med visning av bilder. Oppmøte ved fugletårnet. Ansvarlige: Anne Gri Henriksen og Ole Bosse.

Søndag 5. mai

08:30: Tur NOF Valdres lokallag: Vi deltar på fugledag i Dokkadeltaet, ved våtmarksenteret og fugletårnet på Odnes. Felleskjøring fra Valdres Folkemuseum kl. 08:30. Kontaktperson: Trond Øigarden (95 07 75 58). Se også: www.dokkadeltaet.no/

Torsdag 9. mai

18:30-21: NOF Hadeland lokallag: Torsdagskveld i fugletårnet i Røykenvika. Orientering om sang og rop til aktuelle vannfugler. Observasjon av fuglelivet og en kort tur langs Viggå. Oppmøte ved fugletårnet. Ansvarlige: Even Dehli og Ole Bosse.

Torsdag 23. mai

18:30-21: NOF Hadeland lokallag: Torsdagskveld i fugletårnet i Røykenvika. Kort innføring om lytting og identifisering av fuglesang. Fuglesangtur fra fugletårnet langs Ivistubekken til Kruka. Oppmøte ved fugletårnet. Ansvarlige: Even Dehli og Ole Bosse.

Søndag 26. mai

10-13: Arrangement NOF Hadeland lokallag: Fuglenes dag. Familiedag ved fugletårnet. Informasjon om Røykenvika fuglefredningsområde og fuglelivet. Orientering om fuglekikking, demonstrasjon og bruk av utstyr for både barn og voksne. Fuglekassenekring og korte fuglesangturer i nærområdet. Enkel servering. Oppmøte ved fugletårnet. Ansvarlige: Styret i NOF Hadeland lokallag (Ole Bosse koordinerer).

Torsdag 30. mai

18:30-21: NOF Hadeland lokallag: Torsdagskveld i fugletårnet i Røykenvika. Fuglesangtur fra fugletårnet via Ulsnestangen til Lysenmoen. Oppmøte ved fugletårnet. Turledere: Ole Bosse og Torun Ekeløf.

Søndag 23. juni

Arrangement NOF Valdres lokallag: Vassfardagen. Skrukkefyllhaugen i Vassfaret. Vi satser på å stille med foreningsinformasjon, salg, natursti/quiz, fuglesangtur og fuglekasseveiledning.

Juni

NOF Hadeland lokallag – Nattsangertur. Dato og oppmøtested bestemmes senere. Varighet 3 timer. Lyttetur etter nattsangere på kjente lokaliteter på Hadeland. Turledere: Even Dehli og Anne Gri Henriksen.

BUSKERUD

NOF Øvre Eiker lokallags møter er på tirsdager kl.18:30 i Haug menighetssenter i Hokksund. Møteprogram med tema for kveldens foredrag legges ut på nettsiden nofeiker.blogspot.no og Facebook uka før møtet. Det samme gjelder informasjon om turer og andre arrangement.

Lørdag 6. april

08-11: Tur NOF Øvre Eiker lokallag: Ringmerking på Halshaugen kl. 08-11. Reserve-dag er 27. april. Ansvarlig: Anders Hals.

Lørdag 27. april

10-14: Tårndag NOF Øvre Eiker lokallag ved Fiskumvannet. Tårnvert: Bjørn Tore Bollerud.

Søndag 28. april

06:30: Tur NOF Øvre Eiker lokallag rundt nordre Tyrifjorden. Start rådhuset Vikersund kl. 06:30. Turleder: Jon Ludvig Hals.

Lørdag 4. mai

06:30: Tur NOF Øvre Eiker lokallag til Borrevannet i Horten. Start Eikersenteret kl. 06:30. Turleder: Jon Ludvig Hals.

Søndag 5. mai

10-14: Tårndag NOF Øvre Eiker lokallag ved Fiskumvannet. Tårnvert: Bjørn Tore Bollerud.

Tirsdag 7. mai

18:30: Medlemsmøte NOF Øvre Eiker lokallag. Møte med presentasjon av stor-spove - Årets Fugl 2019 av Per Stensland.

Søndag 19. mai

10-14: Tårndag NOF Øvre Eiker lokallag ved Fiskumvannet. Tårnvert: Bjørn Tore Bollerud.

Søndag 26. mai

Fuglenes dag NOF Øvre Eiker lokallag. Følg med på nettsiden nofeiker.blogspot.no for mer informasjon.

Torsdag 30. mai

10-14: Tårndag NOF Øvre Eiker lokallag ved Fiskumvannet. Tårnvert: Bjørn Tore Bollerud.

VESTFOLD

Søndag 14. april

08: Tur NOF avd. Vestfold til Mølen. Oppmøte på parkeringsplassen kl. 08.

Søndag 5. mai

07:30: Tur NOF avd. Vestfold til Klåstadkilen. Oppmøte på bussholdeplassen i Klåstadkrysset.

Søndag 26. mai

09: NOF avd. Vestfold arrangerer Fuglenes dag på Ilene og Gullkronene. Fuglesangtur i Gullkronene starter kl. 09 fra fugletårnparkeringen. Bemannet fugletårn. Åpen dag på husmannsplassen på Holmen med foredrag, kaffe og vafler.

Torsdag 30. mai

Tur NOF avd. Vestfold til Jomfruland. Nærmere informasjon kommer.

Fredag 14. juni

22: Tur NOF avd. Vestfold: Nattravn/nattsangertur. Oppmøte på parkeringslomma ved Gjennestadvannet kl. 22. Værforbehold.

AUST-AGDER

Mandag 22. april

10-15: Tur NOF avd. Aust-Agder til Tromlingene. Møt opp på Skarestrand kl. 10. Turen varer ca. 5 timer. Båtskysst tur/retur 50,- og 10,- for barn. Ta med redningsvest, niste, drikk og kikkert/teleskop hvis du har. Kontaktpersoner: Helge Venaas (99 02 11 36) og Mette Berg Nielsen.

Tirsdag 7. mai

18-21: Fuglesangtur til Sagvannet. Oppmøte på parkeringsplassen ved Bjorbekk kirke kl. 18. Turen varer ca. 3 timer. Kontaktpersoner: Kjell Woxmyhr (41 63 91 84) og Helge Venaas (99 02 11 36).

Søndag 19. mai

11-15: Vi stiller med stand på Naturens dag på Bjørnebo. Kontaktpersoner: Mette Berg Nielsen (97 16 26 51) og Helge Venaas (99 02 11 36).

Torsdag 23. mai

18-20: Fuglesangtur NOF Aust-Agder til Høvåg. Oppmøte ved Høvåg skole, vest i Lillesand, kl. 18. Turen varer ca. 2 timer. Kontaktperson: Jan Michaelsen (95 03 13 29).

Fredag 7. juni

21-23:30: Nattsangertur NOF Aust-Agder til Innjøre og omegn. Vi kjører rundt og hører etter sangere og andre fugler som synger. Oppmøte ved Landvik kirke kl. 21. Turen varer ca. 3 timer. Kontaktperson: Rolf Jørn Fjærbu (99 64 52 92).

Det er ikke enkelt å få sett en vaktel – den kryptiske arten lever et skjult liv i åker og eng. Men kanskje får du sett arten på en av årets nattsangerturer? Foto: Frank Steinkjellå.

ROGALAND

Torsdag 4. april

18:30: Medlemsmøte NOF Dalane lokallag: Roald Børve viser bilder fra arkivet. Avsluttes med konkurranse. Vårens møter blir holdt i Rådhuskantina i Egersund kl. 18:30. For oppdatert info sjekk lokallagets hjemmesider: www.nofdalane.net.

Mandag 8. april

19: Medlemsmøte NOF Stavanger og omegn lokallag: Espen Sundet Nilsen kåserer om Ghana, den fargerike Gullkysten. Møtested: Mostun Natursenter kl. 19. (Henrik Ibsensgt. 59, Stavanger).

Torsdag 11. april

19: Medlemsmøte NOF Haugaland lokallag: Foredrag av Frode Falkenberg om artsobservasjoner og fugler samt fuglemiljøet oppe hos ham. Merk at våre møter nå er på nye Torvastad skole og kultursenter.

Lørdag 27. april

Fellestur NOF Dalane lokallag til Lista. Vårtur med skåding, shopping og grilling.

08-15:30: Tur NOF Stavanger og omegn lokallag til Rott. Fremmøte Tananger havn kl. 08 – retur 15:30. Turleder Stein Tofte (41 76 04 67). Kr. 200.

Torsdag 2. mai

18:30: Medlemsmøte NOF Dalane lokallag. Vi tar med egne bilder og konkurranse ved John. Sted: Rådhuskantina i Egersund.

Lørdag 4. mai

06: Tur NOF Stavanger og omegn lokallag: «Vårfugleturen rundt Mosvatnet». Oppmøte kl. 06 ved Mostun natursenter. Turleder Øyvind Gjerde.

Onsdag 8. mai

18: Tur NOF Stavanger og omegn lokallag til Ryggmyra, Randaberg kl. 18. Turleder er Stein Tofte. Denne flotte perla i Randaberg har flere ganger blitt truet med forsøpling, gjenfylling og at man ønsker kraftlinje over området. Hvorfor ta vare på denne naturperlen?

Mandag 13. mai

19: Tur NOF Stavanger og omegn lokallag: Oppmøte Vasshus skole kl. 19. Da tar vi en tur ned til Grudavatnet og ser etter vadere og sangere som er kommet. Turleder: Elisabeth Årsnes (90 96 32 52).

Torsdag 23. mai

Nattsangertur NOF Haugaland lokallag: Vi samler oss på Torvastad kulturhus før vi går ut for å høre å se etter fugler.

Fredag 24. mai

21: Nattsangertur NOF Stavanger og omegn lokallag: Oppmøte Vasshus skole kl. 21. Turleder Lars Otto Eliassen (91 16 29 96).

Lørdag 25. mai

Fellestur NOF Dalane lokallag til Eigerøy fyr. Det blir skåding og grilling. Mulighet for overnatting til søndagen.

Fredag-mandag 7.-10. juni

Tur NOF Dalane lokallag til Jomfruland hvis det er interesse.

HORDALAND

Fredag-søndag 5.-7. april

Tur Hardanger lokallag. Vi legger turen til Jæren for å oppleve vårens fugler. Påmelding til Ingvar Måge.

Tirsdag 9. april

19-21: Medlemsmøte NOF Bergen lokallag: Ole Edvard Torland har vært på safari i Kenya, og viser bilder fra bl.a. Lake Naivasha nasjonalpark og Masai Mara nasjonalpark. Sted: UiB, Thormøhlens gate 53A.

Onsdag 10. april

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

18-20:30: Medlemsmøte NOF Hardanger lokallag: Vi får besøk av Frode Falkenberg som forteller om Artsobservasjoner og hvordan vi bør registrere våre observasjoner. I tillegg vil han snakke om NOFs internasjonale fuglevernarbeid. Sted: Sandvinhytta.

Onsdag 17. april

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Onsdag 24. april

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

19-22: NOF Sunnhordland lokallag har fellesmøte med Sunnhordland botaniske forening på Stord. Jan Rabben held foredraget «Holy Island, mitt engelske paradys». Han har reist mykje til øya og denne kvelden vil han fortelje om turane sine og vise oss bilder av eit rikt fugleliv og floraen i området. Sted: Stord kommunale rehabiliteringssenter, Lønningsåsen 9B, Leirvik.

Lørdag 27. april

07:30-17:30: Tur NOF Bergen lokallag til Vinnesleiro. Vi går en rundtur i skogen rundt Vinnesleiro, ca. 3,5 km. Stien følger strandsona. Det er stor aktivitet på fuglene på denne tiden og vi har gode muligheter til å finne spetter. Oppmøte blir på Shellstasjonen på Nesttun kl. 07:30. Påmelding til turleder: Anders Bjordal (41 67 89 37).

09-12:30: Medlemstur NOF Sunnhordland lokallag på Bømlø. Vi møtes v/ Meling skule og sjekker ulike lok. utover til Hiskjø. Turleder: Odd Hallaråker (90 60 16 21).

Onsdag 1. mai

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Onsdag 8. mai

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Lørdag 11. mai

09-12:30: Medlemstur NOF Sunnhordland lokallag på Stord. Vi starter turen i Sæverhagsvikjø på Stord kl. 09. Deretter tar vi for oss spennende lokaliteter på Stord. Turleder Tor Helge Heggland (47 27 03 05). Oppmøte: Rommetveit Båtlag, Sjoarvegen 83, 5416 Stord.

Onsdag 15. mai

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

18-20:30: Medlemsmøte NOF Hardanger lokallag. Dette blir siste møte på Sandvinhytta. Vi rydder og avslutter med grilling.

Lørdag 18. mai

06-12: Tur NOF Bergen lokallag: Skådetur til Skogsøy, Øygarden. Det blir oppmøte på Storarvatnet kl. 06. Påmelding til Terje Hansen (92 06 33 31) kvelden før.

Onsdag 22. mai

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Søndag 26. mai

11-15: NOF Bergen lokallag arrangerer Fuglenes dag. I år satses vi to steder, Arboretet og Herdla museum. Det blir stand og ringmerking. Ønsker du å være med å arrangere? Ta kontakt med styret (bergen@fuglar.no).

Onsdag 29. mai

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Onsdag 5. juni

17-18:30: Tur NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Lørdag 6. april arrangerer NOF avd. Møre og Romsdal tur til Maletangen ved Hustadvika. Her er det en ringmerkingsstasjon som har vært i drift gjennom flere tiår. Foto: Olbjørn Kvernberg.

Fredag-søndag 14.-16. juni

Årsmøtehelg NOF Hordaland: Hold av årsmøtehelgen til NOF Hordaland og bli med til Hardangervidda. Mer informasjon og påmelding kommer på www.fuglar.no.

MØRE OG ROMSDAL

Torsdag 4. april

19: Årsmøte NOF avd. Møre og Romsdal. Sted: Reknes-stabburet, Romsdalsmuseet, Molde.

Lørdag 6. april

11: Tur NOF avd. Møre og Romsdal til Maletangen. Bli med på tur rundt vår ringmerkingsstasjon på Maletangen på Hustad. Vi får også delta på ringmerking. Oppmøte på parkeringsplassen ved grendahuset på Male, Malevegen 513. Kontaktperson: Øystein Wiik (90 61 10 96).

Lørdag 27. april

09:15: Tur NOF avd. Møre og Romsdal til Ona. En flott fergetur fra Småge (Aukra) til Ona mellom holmer og skjær. Vi kan oppleve dykkere, ender og lommer. Oppmøte: Småge fergekai, fergeavgang kl. 09:15 (værforbehold). Kontaktperson: Thomas Høyter Hansen (91 52 27 52).

Lørdag 11. mai

06:30: Tur NOF avd. Møre og Romsdal i Moldemarka med Alv Ottar Folkestad. Det er vår, mange trekkfugler er tilbake, og i full aktivitet. Oppmøte: Kongebjørka ved Glomstua i Molde. Kontaktperson: Olbjørn Kvernberg (91 37 08 99).

Onsdag 22. mai

19: Tur NOF avd. Møre og Romsdal: Bli med på kveldstur i Gløsvågen i Kristiansund, og bli kjent med sangfuglene våre om våren. Oppmøte i Gløsvågen kl. 19. Kontaktperson: Tore Hals (97 55 34 78).

Lørdag 1. juni

15: Tur NOF avd. Møre og Romsdal: Rindal rundt. Oppmøte ved p-plassen v/ Igljtjøna kl. 15, der vi besøker fugletårnet. Deretter går turen rundt om i kommunen, og vi

avslutter med Dalan/Fossdalen. Kontaktperson: Tor Ålbu (93 01 01 93).

Søndag 16. juni

12: Tur NOF avd. Møre og Romsdal til Runde, der vi bla. vil få se lunde, storjo og havsule. Oppmøte ved parkeringsplassen ved Goksøyra kl. 12. Kontaktperson: Ingar Støyle Bringsvor (99 38 22 42).

TRØNDELAG

Tirsdag 9. april

19: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag: Fugleopplevelser i Sør-Afrika, Kenya og Namibia ved Einar Hugnes. I kveld tas vi med på safari i tropisk Afrika. Sted: Suhmhuset, Vitenskapsmuseet.

Tirsdag 23. april

18-20: Tur NOF Verdal og Levanger lokallag til Ørin. Vi starter årets utflukter med et besøk på Ørin, sørsida av elva. Oppmøte ved Ørin felstasjon.

Mandag 29. april

18-20: Tur NOF Verdal og Levanger lokallag til Falstad, Hotra og Eidsbotn. Oppmøte ved fugletårnet på Ekne. Etter et overblikk i Falstadbukta fortsetter vi til Hotra og deretter avslutter vi på Nossum travbane ved Eidsbotn.

Tirsdag 7. mai

18-20: Tur NOF Verdal og Levanger lokallag til Rinnleiret. Oppmøte ved bommen ute på Rinnleiret (Levangersida).

19: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag: Maur – Jan Ove Gjershaug, NINA. Jan Ove Gjershaug har sammen med kollegaer ved NINA jobbet mye med maur de siste årene. Det har blant annet resultert i håndboken *Maur i Norge*, som kom i 2018. Sted: Suhmhuset, Vitenskapsmuseet.

Fredag-søndag 10.-12. mai

Medlemstur NOF Verdal og Levanger lokallag til Vera, Verdal. Tradisjonen tro arrangerer vi medlemstur til Vera i Verdal, denne gangen er vår base Vera samfunns-

hus. Denne turen er for medlemmer, med påmelding innen 30. april til Arnstein Indahl.

Søndag 12. mai

Dagstur NOF Trondheim lokallag til Innherred. Vi vil bl.a. besøke Hammervatnet, Ørin og Leksdalsvatnet. Vi kjører fra byen om morgenen og er tilbake i Trondheim sent på ettermiddagen. Oppmøtested og -tid blir avtalt med påmeldte. Påmelding til Andreas Winnem (97 04 23 13).

Mandag 20. mai

18-20: Medlemstur NOF Verdal og Levanger lokallag til Leksdalsvatnet. Vi besøker de beste fugleplassene på nordsida av Leksdalsvatnet. Oppmøte i Ausa. Ta gjerne med drikke i tillegg til kikkert/teleskop.

Onsdag 22. mai

17:30: Fuglesangtur NOF Trondheim lokallag. Vi går en ettermiddagstur i Laugolia, hvor vi kan få høre mange av de vanlige sangfuglene. Turen starter ved parkeringen ved fugletårnet på Byneset-siden av Gaulosen kl. 17:30. Kontakt Andreas Winnem (97 04 23 13) ved spørsmål.

Tirsdag 28. mai

18-20: Fuglesangtur NOF Verdal og Levanger lokallag: Vi avslutter årets utflukter med en tur til Langnesskogen på Tinna, Verdalsøra. Oppmøte ved inngangen til skogen.

NORDLAND

Onsdag 1. mai

09:30-12: Tur NOF Bodø lokallag til Mjonesodden. Oppmøte: Herredshuset kl. 09:30 eller ESSO Tverlandet kl. 10. Vi besøker denne klassiske trekkfugllokalliten som allerede tidlig om våren kan by på mange spennende fuglearter. Her kan vi se en lang rekke arter, særlig ande- og vadefugler. Turen passer godt for barnefamilier, og underveis stopper vi for en matbit. Gulneblom, horndykker, gravand, sjøorre, svartand, dvergspett og orrfugl er noen av de fuglearter vi kan oppleve. (Husk ta med nistepakke og noe varmt å drikke). Turleder: Thor Edgar Kristiansen (91 16 85 20).

Lørdag 4. mai

08:45-12:45: Strandryddedagen NOF Bodø lokallag. Oppmøte: Herredshuset kl. 08:45 eller Festvåg kl. 09:45. Vi hjelper til med å rydde strendene på Kjerringøy for plast og annet avfall. Det blir også god anledning til å observere sjøfugl. RamSalten serverer bålcaffe til strandrydderne. Turleder: Frode. K. Pettersen (90 89 57 16).

Onsdag 8. mai

18: Tur NOF Lofoten lokallag til Leknesområdet. Vi besøker fuglerike våtmarksområder i det som kalles Leknes IBA (Important Bird Area): Halsvågen, Leknesfjæra, Storieidvannet, Svanvannet, Lomtjønnna på Offersøy, Saltisen og Farstadvannet. Turene starter når ikke noe annet er angitt, på onsdager kl. 18 på rådhusplassen Leknes.

Onsdag 15. mai

18: Tur NOF Lofoten lokallag Holsøya. Vi parkerer ved Fygle skole og går veien ut til Holssjøen og videre ut til Holsøya og langs Bergspollen til Hol kirke og ned til skolen igjen. De fleste trekkfuglene er nå tilbake, men området har også et vakkert kulturlandskap med mye historie (nausttufter og gravhauger fra jernalderen). Vi ser også på planter og livet i fjæra.

Gulneblom på trekk i april-mai er nok en mållart for mange ornitologer i vår. Foto: Jan Erik Røer.

Torsdag 16. mai

18-20:30: Tur NOF Bodø lokallag til Soløyvatnet. Oppmøte: Herredshuset kl. 18 eller Breiva kl. 18:15. Vi ser om storlom er kommet på reir ved Myrneset. Også orrfugl-leik står på programmet. I tillegg kan vi oppleve arter som bl.a. rugde. Er vi heldig kan vi se traner på Myrneset. Etter Myrneset tar vi turen til Osan. Turen passer godt for barnefamilier. Turleder: Helge Dypfest (91 77 17 51).

Onsdag 22. mai

14-17: NOF Sør-Salten lokallag arrangerer Fuglenes dag. Stand i Ørnes sentrum m/ fokus på informasjon om NOFs fuglevernarbeid og lokallagets arbeid/aktiviteter.

Fredag-søndag 24.-26. mai

NOF avd. Nordland-treff og årsmøte. Vi møtes på Støtt i Meløy kommune. Årets 40-årsjubilant, NOF Sør-Salten lokallag, legger opp til et fint jubileums- og årsmøtearrangement. Øyriket Støtt, med Vestfjorden som nærmeste nabo, byr på spennende natur- og fugleopplevelser. Lørdag blir det årsmøte for NOF avd. Nordland, etterfulgt av foredrag om havørn og kongeørn ved NOFs egen ørneekspert Alv Ottar Folkestad. Deretter blir det jubileumsmiddag.

Søndag 26. mai

09-12: Tur NOF Bodø lokallag til Fauskefjæra og Kvitblikkvatnet. Oppmøte: Herredshuset kl. 09 eller ESSO Tverlandet kl. 09:30. Vi stopper først ved Tuv før Fauske. Tar av og kjører ut på odden. Området er en trekkfuglbiotop med mange fuglearter, og kjent som kanskje det viktigste trekkområdet i Nordland med arter som bl.a. polarsnipe, svarthalespove og lappspove. I bukta kan en være heldig å få se alle lom-artene. Turen går videre til fugletårnet ved Fauskefjæra og avsluttes i fugletårnet ved Kvitblikkvatnet. Turleder: Thor Edgar Kristiansen (91 16 85 20).

Torsdag 30. mai

11-14: NOF Lofoten lokallag med Fuglenes dag i fugletårnet ved Storeidvannet. Mye fugl å se i vannet som er vernet som naturreservat. Vi har med fuglekassebyggesett

(meis, stær, tjeld) og alle kan få med seg minst én kasse hjem.

Søndag 9. juni

09-12:30: Tur NOF Bodø lokallag til Straumøya og Seinesodden. Oppmøte: Herredshuset kl. 09.00 /ESSO Tverlandet kl. 09.30. Turen går til sørspissen av Straumøya – Seinesodden, et kjent fugleområde i Salten. Området er et reservat med brakkvann og brakkvannsdammer og kulturlandskap. I området hekker blant annet svømmesnipe. Vi stopper også ved Seinesvatnet – der sangsvana hekker årlig. Turleder: Helge Dypfest (91 77 17 51).

Onsdag 12. juni

Tur NOF Lofoten lokallag til Steindalen på Berg. Området har både barskog og løvskog, og vi lytter på fuglesangen der.

FINNMARK

Lørdag 18. mai

10-13: Tur NOF Alta lokallag til Rørholmen. Fra midten av mai begynner det virkelig å bli liv rundt munningen av Altaelva, da nye arter trekkfugler kommer fra dag til dag. Her er det muligheter for mange arter, og det dukker ofte opp noen sjeldenheter på denne tida av året. Fremmøte: Kl. 10 ved vegvesenets infotavle i Saga. Kontaktperson: Ken Gøran Uglebakken.

Lørdag 25. mai

14: Fuglenes dag på Stabbursnes, Porsanger samt 50-års jubileum og årsmøte for NOF avd. Finnmark. Vi feirer hele dagen med tett program og god mat og drikke.

Søndag 26. mai

08: Dagekskursjon NOF avd. Finnmark til Veidnes. Atter en gang går denne vårekskursjonen til Veidnes der tusenvis av polasniper og mange andre vadefugler venter på oss.

Lørdag-søndag 1.-2. juni

Tur NOF avd. Finnmark til Vardø og Hornøya. NOF Vardø lokallag inviterer til fagseminar på lørdagen, og heldagekskursjon til fuglefjellet på Hornøya på søndag. Dette er et must for fugleinteresserte i fylket!

